

Background Features of the Institutions of the Islamic Revolution: A Case Study of One of the Organizations of the Armed Forces

Mohammad Seifoori¹ | Ali Tahery² | abolfazl mohammadi³

Abstract

Iran's Islamic Revolution has a unique mission in the developments of the present era, including the introduction of new models of organization and management. Based on the surveys, so far no study has been introduced that deals with the comprehensive understanding of the background features of the institutions of the Islamic Revolution and their model-oriented presentation. The current research has been conducted in order to identify the background features of the institutions of the Islamic Revolution in one of the organizations of the armed forces based on thematic literature and to introduce the model of systemic communication between them. For this purpose, by analyzing the content of 49 studies in 1423 final codes, The background features of the institutions of the Islamic Revolution were identified in 3 categories of values, mechanisms and functions, with 36 themes and 560 indicators and sub-indices, and were classified in the form of a systemic model and validated by the Delphi method. Based on the findings, the values derived from pure Islam and crystallized in the Islamic Revolution are the core of the institutions of the Islamic Revolution. Value-oriented organization in an organized, indigenous and efficient format is the mechanism of revolutionary institutions. Being multi-purpose and playing social, cultural, political, economic, defense and security roles according to the conditions constitute the functions of a revolutionary institution. Also, the dynamic analysis of the problem emphasizes the importance of adopting dynamic and intelligent positive and negative mechanisms in the institutions of the Islamic Revolution.

Keywords: Islamic Revolution Institution Theme Analysis Systemic Model.

DOR: 20.1001.1.22516980.1401.30.4.4.9

1. Corresponding author: PhD Student in Systems Management, Department of Industrial Management, Faculty of Management and Economics, Imam Hossein Comprehensive University, Tehran, Iran. Mohammad.seifoori@gmail.com

2. Assistant Professor, Department of Public Management, Faculty of Management and Economics, Imam Hossein Comprehensive University, Tehran, Iran.

3. Associate Professor, Department of Public Administration, Faculty of Management and Economics, Imam Hossein University (AS), Tehran, Iran.

4

Vol. 30
Winter 2022

Research Paper

Received:
16 April 2022
Accepted:
29 January 2023
P.P: 125-162

ISSN: 2251-6980
E-ISSN: 2645-5234

ویژگی‌های زمینه‌ای نهادهای انقلاب اسلامی: مورد مطالعاتی یکی

از سازمان‌های نیروهای مسلح

محمد صیفوری^۱ | علی طاهری^۲ | ابوالفضل محمدی^۳

۴

سال سی‌ام
زمستان ۱۴۰۱

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۱/۰۱/۲۷

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۱/۱۱/۰۹

صص: ۱۶۲-۱۲۵

شابا چاپ: ۶۹۸۰-۲۲۵۱

الکترونیکی: ۵۲۳۴-۲۶۴۵

چکیده

انقلاب اسلامی ایران، رسالتی بی‌بدیل در تحولات عصر حاضر از جمله معرفی الگوهای نوین سازمان و مدیریت بر عهده دارد. بر اساس بررسی‌ها، تاکنون مطالعه‌ای که به شناخت جامع ویژگی‌های زمینه‌ای نهادهای انقلاب اسلامی و ارائه الگومحور آن‌ها بپردازد، معرفی نشده است. پژوهش حاضر، به منظور شناسایی ویژگی‌های زمینه‌ای نهادهای انقلاب اسلامی در یکی از سازمان‌های نیروهای مسلح بر اساس ادبیات موضوعی و معرفی الگوی ارتباطات سیستمی میان آن‌ها انجام شده است. بدین منظور، با تحلیل مضمون ۴۹ مطالعه در ۱۴۲۳ کد نهایی، ویژگی‌های زمینه‌ای نهادهای انقلاب اسلامی در ۳ مقوله ارزش‌ها، سازوکارها و کارکردها، با ۳۶ مضمون و ۵۶۰ شاخص و زیرشاخص شناسایی و در قالب الگوی سیستمی، دسته‌بندی و به روش دلفی اعتباربخشی شد. بر اساس یافته‌ها، ارزش‌های برگرفته از اسلام ناب و تبلور یافته در انقلاب اسلامی، هسته محوری نهادهای انقلاب اسلامی است. تشکیلات ارزش محور در قالبی سازمان یافته، بومی و کارآمد، سازوکار نهادهای انقلابی است. چندمنظوره بودن و ایفای نقش‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، دفاعی و امنیتی به تناسب شرایط، کارکردهای یک نهاد انقلابی را تشکیل می‌دهد. همچنین، تحلیل پویایی‌شناسی مسئله بر اهمیت اتخاذ سازوکارهای ایجابی و سلبی پویا و هوش‌مندانه در نهادهای انقلاب اسلامی تأکید می‌نماید.

کلیدواژه‌ها: انقلاب اسلامی، نهاد، تحلیل مضمون، الگوی سیستمی.

DOR: 20.1001.1.22516980.1401.30.4.4.9

۱. نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری مدیریت سیستم‌ها، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه جامع امام حسین علیه‌السلام،

تهران، ایران
Mohammad.seifoori@gmail.com

۲. استادیار، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه جامع امام حسین علیه‌السلام، تهران، ایران

۳. دانشیار، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه جامع امام حسین علیه‌السلام، تهران، ایران

مقدمه

از جمله مفاهیم مرتبط با حوزه مدیریت، «نهاد» است که گاهی، هم‌عرض با «سازمان» به کار برده می‌شود. عادات فکری رایج که به مثابه هنجارهای هدایت‌کننده رفتار، از مقبولیت عامه برخوردار شده‌اند (میچل، ۱۹۱۰: ۲۰۳؛ به نقل از آقانظری، ۱۳۹۵: ۱۴۴)، سیستم‌هایی از قواعد متداول، تثبیت شده، هنجاری و به طور بالقوه قابل تدوین در جامعه که ساختار تعاملات اجتماعی را تشکیل می‌دهند (هاجسون، ۲۰۰۶: ۲؛ به نقل از آقانظری، ۱۳۹۵: ۱۴۴-۱۴۵)، قاعده جمعی، نظام ارزش‌های اجتماعی موجد نظم رفتاری اجتماعی و الگوی شناختی (مؤمنی^۱، ۲۰۰۹) و مجموعه‌ای از قيود انسانی و سازمانی شکل‌دهنده تعاملات، رفتار و عملکرد بازیگران مختلف جامعه (فرتاش و سعدآبادی^۲، ۲۰۱۹: ۲۳۹)، از جمله تعاریف مرتبط با نهاد است. بر طبق تعاریف، نهاد واجد ویژگی‌هایی فراتر از یک سازمان معمولی به معنای مجموعه اجزای به هم مرتبط که در جهت رسیدن به هدفی مشترک تلاش می‌کنند بوده و آن، محوریت ارزش‌های هنجاری است که محور مشترک تعاریف مرتبط با نهاد است. از سوی دیگر، پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی ایران، موجب ظهور و تبلور نهادهای مختلفی همچون مساجد، نمازهای جمعه، هیئات مذهبی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، کمیته امداد امام خمینی، بنیاد شهید و امور ایثارگران، کمیته انقلاب و جهاد سازندگی شد که در گذر زمان، برخی از آن‌ها تداوم یافته و برخی تغییر ماهیت پیدا کردند. بنابراین، شناخت ویژگی‌های پایه‌ای و زمینه‌ای نهادهای انقلاب اسلامی می‌تواند به اتخاذ راهکارهای مدیریتی خاص نهادهای ارتقای کارآمدی آن‌ها و تحقق نقش انقلاب اسلامی در معرفی الگوهای نوین سازمان و مدیریت، کمک نماید.

از میان نهادهای انقلاب اسلامی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به دلایلی که بیان می‌گردد، می‌تواند به عنوان الگویی برای معرفی نهادهای انقلاب اسلامی محسوب شود: ۱. سپاه، مولود مبارک انقلاب اسلامی است؛ ۲. رسالت انقلابی سپاه، استمرار یافته است. «سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که در نخستین روزهای پیروزی این انقلاب تشکیل شد، برای ادامه نقش خود در نگرهبانی از انقلاب و دستاوردهای آن، پابرجا می‌ماند» (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۸: اصل صد

1. Momeni
2. Fartash and Sadabadai

و پنجاهم)؛ ۳. سپاه واجد ویژگی‌های نهادی است. توجه مستمر به ویژگی‌های نهادی همچون انعطاف‌پذیری، انحلال‌ناپذیری، و تبلور ارزش‌ها (اسکندری، ۱۳۹۱)، انعطاف‌پذیری و پایداری ساختار سازمانی بر اساس ویژگی‌های ارزشی (محمدنژاد، ۱۳۹۷: ۱۱-۱۲) و ساختار منعطف و فراگیر و چابکی در برابر بحران‌ها و موقعیت‌ها (داداشی، ۱۳۹۹)، از جمله ویژگی‌های برشمرده شده برای سپاه است؛ ۴. سپاه با حضور موفق در میادین مختلف بر اساس نیازهای انقلاب اسلامی، انقلابی‌گری خود را در عمل ثابت کرده است. مبارزه با دشمنان انقلاب و نظام، پاسداری از استقلال و تمامیت ارضی، همکاری با ارگان‌های اطلاعاتی، و خدمات امدادی، آموزشی، تولیدی و سازندگی به درخواست دولت با حفظ آمادگی رزمی لازم، از جمله مأموریت‌های رسمی سپاه است (اساسنامه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱: ۱)؛ ۵. مجموعه‌ای جامع از سخنرانی‌ها و ادبیات انتشار یافته در مورد این نهاد انقلابی وجود دارد. از جمله رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت امام خامنه‌ای در سخنرانی‌های مختلف از جمله در سال ۱۳۹۴، به تشریح مفهوم سپاه پاسداران پرداختند.

بر اساس بررسی‌ها، تاکنون مطالعه‌ای که به احصای ویژگی‌های زمینه‌ای نهادهای انقلاب اسلامی و به طور خاص سپاه پاسداران از منظر تاریخی و ترسیم و تحلیل سیستمی آن‌ها بپردازد، معرفی نشده است. از این رو، در پژوهش حاضر قصد داریم ویژگی‌های زمینه‌ای نهادهای انقلاب اسلامی با مورد مطالعاتی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را بر اساس ادبیات موضوعی شناسایی کرده و ضمن ارائه یک طبقه‌بندی دانشی از مفاهیم مستخرج، روابط سیستمی و پویای میان آن‌ها را ترسیم نماییم تا ضمن درکی جامع از چیستی نهادهای انقلاب اسلامی، راهنمایی برای ارتقای کارآمدی و ترویج الگوی آن‌ها ارائه نماییم.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

الف) مفهوم نهاد

در تعریف مفهوم «نهاد»، می‌توان به عادات تثبیت شده فکری و مشترک میان عموم انسان‌ها (ویلسن، ۱۹۰۹: ۶۲۶-۸؛ به نقل از آقانظری، ۱۳۹۵: ۱۴۴) و عادات فکری رایج که به مثابه هنجارهای هدایت‌کننده رفتار، از مقبولیت عامه برخوردار شده‌اند (میچل، ۱۹۱۰: ۲۰۳؛ به نقل از

آقانظری، ۱۳۹۵: ۱۴۴) از مهم‌ترین تعاریف قدیم، و واقعیتی که هستی آن برخلاف واقعیات طبیعی، به توافق انسان‌ها وابسته است (سرل، ۲۰۰۵: ۳؛ به نقل از آقانظری، ۱۳۹۵: ۱۴۸) و سیستم‌هایی از قواعد متداول، تثبیت شده، هنجاری و به طور بالقوه قابل تدوین در جامعه نظیر زبان، قانون و بنگاه‌ها که ساختار تعاملات اجتماعی را تشکیل می‌دهند (هاجسون، ۲۰۰۶: ۲؛ به نقل از آقانظری، ۱۳۹۵: ۱۴۴-۱۴۵) از مهم‌ترین تعاریف جدید اشاره کرد. آقانظری (۱۳۹۵: ۱۵۶)، ضمن برشمردن «عادت»، «وابستگی به افراد»، «شکل‌دهی افراد»، «قواعد تثبیت شده و قابلیت تدوین بالقوه»، «چارچوب‌های رفتاری» و «قوام‌بخش بودن قواعد» به عنوان عناصر نهاد در تعاریف ارائه شده، معتقد است نهادها در جهت تأمین نیازهای حیات اجتماعی شکل گرفته و حقوق و تکالیفی به عنوان کارکرد و فلسفه وجودی، بر آن‌ها مترتب می‌شود. به عقیده مؤمنی^۱ (۲۰۰۹)، سه تلقی عمده و به هم مرتبط از نهاد می‌توان قائل شد: نهاد به مثابه قاعده جمعی، نهاد به مثابه نظام ارزش‌های اجتماعی موجد نظم رفتاری اجتماعی و نهاد به مثابه الگوی شناختی. فرتاش و سعدآبادی^۲ (۲۰۱۹: ۲۳۹)، نهاد را مجموعه‌ای از قیود انسانی و سازمانی شکل‌دهنده تعاملات، رفتار و عملکرد بازیگران مختلف جامعه تعریف و ذیل سه دسته نهادهای فیزیکی (مانند بنگاه‌ها)، نهادهای سخت (مانند قوانین) و نهادهای نرم (مانند هنجارها) دسته‌بندی نموده و وابستگی نهادها به بافتار اقتصادی، سیاسی و اجتماعی محیط خود را، مورد تأکید قرار داده‌اند. بر اساس مجموع تعاریف فوق‌الذکر، مجموعه‌ای سازمان‌یافته یا غیرسازمان‌یافته از افراد با محوریت ارزش‌های هنجاری هدایت‌کننده رفتار را، نهاد می‌نامند.

ب) دیدگاه بنیان‌گذار کبیر انقلاب اسلامی

حضرت امام خمینی رحمت الله علیه، سپاه پاسداران را یکی از ارکان مهم جمهوری اسلامی می‌دانستند: «اگر سپاه نبود، کشور هم نبود. من سپاه پاسداران را بسیار عزیز و گرامی می‌دارم» (امام خمینی، صحیفه امام، ج ۹: ۳۱۴). ایشان، رعایت موازین اسلامی را شرط پاسداری معرفی نموده و بر حفظ و توسعه ماهیت اسلامی در سپاه، تأکید داشتند: «پاسدار، خدای ناخواسته اگر برخلاف موازین اسلام باشد، پاسدار نیست (همان، ج ۷: ۲۰۰)؛ توجه کنید به این که خودتان یک قدم

1. Momeni
2. Fartash and Sadabadai

خلاف برنارید (همان، ج ۸: ۵۸)؛ سپاه باید بیش از این، تابع اسلام فقاہت شود (همان، ج ۱۵: ۳۲۰)؛ امیدوارم همان طور که پاسدارهای اسلام هستید، از خودتان هم پاسداری کنید. هرچه خدا می‌خواهد عمل کنید (همان، ج ۸: ۱۲۲).

امام راحل، نفوذ و التقاط را خطری اساسی برای سپاه دانسته و بر اقدامات سلبی و ایجابی در سپاه برای پاسداری از خود و انقلاب، تأکید می‌ورزند. ایشان می‌فرمایند: ضد انقلاب و اجانب اگر دیدند برای از بین بردن اتحاد شما با حمله نظامی نمی‌شود کار کرد، با نفوذ اقدام می‌نمایند تا شما را از درون بیوسانند. سوم که شاید مهم‌ترین مسئله است، تعلیماتی است که در سپاه داده می‌شود. باید توجه داشته باشید تا کسانی که برای این کار انتخاب می‌کنید، کاملاً شناسایی شوند تا این که خدای نکرده، مواجه نشویم با التقاط. مسئله دیگر صدور انقلاب است. برای خدا تبلیغات کنید که تبلیغات امر مهمی است (همان، ج ۱۵: ۳۲۱-۳۲۲). به جوانان عزیز کشورمان سفارش می‌کنم که خودتان را برای یک مبارزه علمی و عملی بزرگ تا رسیدن به اهداف عالی انقلاب اسلامی آماده کنید (همان، ج ۲۱: ۹۶).

مسئولیت همگانی در پاسداری از اسلام و قرآن، از دغدغه‌های مهم امام است: همه باید پاسداری بکنیم (همان، ج ۹: ۴۵)؛ همه ملت، پاسدار اسلام باید باشند. مسئولیم در مقابل خدا (همان، ج ۱۰: ۱۰۹-۱۱۲). اتحاد، استقلال و مقاومت، از جمله راهبردهای موفقیت سپاه در این مسیر الهی، از نگاه امام است: باید در این راه متحد باشیم و گرایش خاص به این گروه و آن گروه نداشته باشیم (همان، ج ۱۷: ۴۳۹ و ۴۴۰)؛ آنان که کمر برای حفظ اسلام بسته‌اند، باید اگر همه هم رفتند، آن‌ها بمانند (همان، ج ۱۸: ۳۴۸).

توجه به آفات قدرت، مراقبت در برابر آن و پرهیز از عمل برخلاف وظایف پاسداری، از سفارشات مهم حضرت امام به سپاه است. ایشان، عزت و محبوبیت سپاه را در گرو حفظ مشی اسلامی دانسته و به توجه دادن مردم به حق، سفارش می‌فرمایند. امام، خدمت‌گذاری را علاوه بر اسلامیت، از دیگر وجوه تمایز سپاه با گونه‌های رایج نظامی‌گری می‌دانند (همان، ج ۱۸: ۶۲)؛ به نقل از پایگاه خبری - تحلیلی مشرق‌نیوز، ۱۳۹۳). امام، مردم را در حفظ این قوه انتظامی و فعال، دارای مسئولیت اساسی دانسته و به کوشش با تمام قوا در این زمینه سفارش می‌نمایند (همان، جلد ۹: ۲۵-۲۶)؛ به نقل از پایگاه خبری - تحلیلی مشرق‌نیوز، ۱۳۹۳).

امام، تطهیر نفس را رمز پیروزی، و نظم و انتظام فرمان‌دهی و فرمان‌بری و اتحاد را لازمه پیروزی سپاه دانسته و می‌فرماید: اگر نفس خودتان را تطهیر کردید، اگر اعمال خودتان را با قرآن کریم وفق دادید، باکی از هیچ چیزی نداشته باشید. به هر چه خدا می‌خواهد عمل کنید. از یاد نبرید این رمز پیروزی را؛ این وحدت کلمه‌ای که در میان تمام اقشار ایران پیدا شد. اگر این نظم و انتظامات فرمان‌دهی و فرمان‌برداری نباشد، خدای نخواست سپاه موفق به مقصد اصلی خودش نخواهد شد. بکوشید نفاق افکنان در شما رخنه نکنند. با تمام توان کوشش نمایید تا بین خودتان، خدای نخواست شگافی ایجاد نشود (طاهری، ۱۳۸۸).

ج) دیدگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی

با توجه به نقش محوری بیانات حضرت امام خامنه‌ای به عنوان ولی امر مسلمین و فرمانده معظم کل قوا در مورد سپاه پاسداران و نیز وسعت بیانات ایشان، بیانات مطرح شده در دیدار با فرماندهان سپاه پاسداران در دهه اخیر شامل سال‌های ۱۳۹۰، ۱۳۹۲، ۱۳۹۴، ۱۳۹۵ و ۱۳۹۸ به طور تفصیلی و گزیده بیانات ایشان در مورد سپاه پاسداران از سال ۱۳۶۸ تا ۱۴۰۰ تا دست‌یابی به اشیاع نظری، مورد بررسی قرار می‌گیرد.

رهبر معظم انقلاب اسلامی، مأموریت اصلی سپاه را این گونه معرفی می‌فرماید: مأموریت اصلی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، دفاع مسلحانه از انقلاب و نظام جمهوری اسلامی است (امام خامنه‌ای، ۱۳۶۸). بر اساس آن چه در ادامه بیان خواهد شد، مفهوم «دفاع از انقلاب و نظام» محدود به اقدامات نظامی نبوده و حوزه‌های حیاتی فاقد متولی یا نیازمند یاری را در حدود پاسداری از انقلاب و نظام، در بر می‌گیرد. همچنین ایشان، سپاه را بدین شکل از دیگر گونه‌های رایج نظامی متمایز می‌نمایند: عمل به تکلیف شرعی، تنها وسیله‌ای است که می‌تواند شما را از سایر نیروهای انقلابی و نظامی عالم ممتاز کند (همان، ۱۳۶۹).

حضرت امام خامنه‌ای، ترسیم اهداف و ویژگی‌های سپاه و نیز تکمیل، به‌روزرسانی و روشن سازی آن‌ها را مورد توجه مستمر خود قرار داده و به ویژه در دیدار با اعضای سپاه، به این مهم پرداخته‌اند. از این جمله می‌توان به توجه به شیوه پاسداری حضرت امام حسین علیه‌السلام، چند منظوره و چندبعدی بودن، انعطاف در ابزارها و روش‌ها، تحرک تبلیغاتی، هوشمندی، رسیدگی به

خانواده شهدای سپاه، توجه به همه شهداء، توازن، تفکر و انسجام اشاره کرد (همان، ۱۳۹۰). همچنین نگاه بلندمدت، عدم نیاز به حضور در همه عرصه‌ها و در عین حال شناخت آن چه می‌خواهد از آن پاسداری کند و شناخت چالش اساسی انقلاب یعنی ارائه نظم جدید «لَا تَظْلَمُونَ» و «لَا تُظْلَمُونَ» به بشریت، از دیگر الزامات سپاه است (همان، ۱۳۹۲).

رهبر معظم انقلاب در تبیین جامع در سال ۱۳۹۴، به تحلیل واژگانی سپاه پاسداران می‌پردازند. درباره سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، چهار کلمه است که هر کدام یک عمقی دارد: ۱. سپاه: سازمان و مجموعه‌ای منظم و منضبط با رسالت سازمانی پاسداری از انقلاب؛ ۲. پاسداری: پاسداری از معنای وسیع انقلاب شامل رصد مسائل و تهدیدات داخلی و بین‌المللی علیه انقلاب، آگاه‌سازی پاسداران از تهدیدات، کمر بسته انقلاب بودن، خنثی‌سازی تهدیدات و تأمین وسایل آن؛ ۳. انقلاب: ترسیم آرمان‌های ثابت انقلاب یا حیات طیبه یعنی همه چیزهایی که بشر برای به‌زیستی و سعادت خود به آن‌ها احتیاج دارد، مانند: عزت ملی، استقلال، پیش‌رانی معنویت‌گرا در علم و تمدن جهانی، رفاه، عدالت، سبک زندگی اسلامی، صیروت به سمت خدا، ایمان بالله، کفر به طاغوت و ۴. اسلام: اسلام مبتنی بر عقل و نقل یعنی قرآن، معارف نبوی و معارف اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام، با تفکرات روشن، قوی و اسلامی قابل دفاع در محافل کاملاً به‌روز عالم، اسلام انقلاب یعنی انسان در آیات الهی قرآن (همان، ۱۳۹۴).

رهبر معظم انقلاب همچون بنیان‌گذار کبیر انقلاب، اقدامات ایجابی و سلبی را از جمله نیازهای ضروری برای پاسداری از انقلاب می‌دانند که در این زمینه می‌توان به شناخت دشمنی‌ها و دفع خطر دشمن از طریق ناامن‌سازی موقعیت، ایجاد رعب، ناامیدسازی، گرفتن جرأت از دشمن و تداوم دفع خطر (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۴ب)، حضور در عرصه‌های سازندگی، خدمت‌رسانی به محرومان، مسائل فرهنگی و هنری و تولید فکر انقلابی علاوه بر حفظ امنیت و مسائل دفاعی و تداوم آن (همان، ۱۳۹۵آ) و استفاده هر چه بیش‌تر از زمان و نیروی جوانی در راه انقلاب (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۵ب) اشاره کرد.

رهبر معظم انقلاب در جدیدترین بیانات خود در دیدار با فرماندهان سپاه (۱۳۹۸)، به بیان برخی از محورهای عملکردی سپاه و الزامات تحقق هر چه بیش‌تر آن‌ها پرداختند. پرهیز از فرسودگی و انحطاط، حضور در عرصه‌های جهاد و شهادت، نوآوری در ابزارها و روش‌ها، ورود

پرتوان به عرصه‌های گوناگون خدمات اجتماعی، ورود به وادی فرهنگ اندیشه و هنر، و معنویت، از جمله محورهای عملکرد و ممانعت از پیر و محافظه کار شدن، حفظ آماده‌به‌کاری در مواجهه با حوادث بزرگ در همه عرصه‌ها، نگاه وسیع فرامرزی و جغرافیای مقاومت، ارزیابی واقعی از دشمن، همکاری و هم‌افزایی با اجزای نظام اسلامی، مردمی و جهادی بودن، و حفظ، ارتقاء و نهادینه‌سازی معنویت، از جمله الزامات سپاه است (همان، ۱۳۹۸).

همچنین، سربازی خدا و به تبع آن قرآن، حقیقت، جمهوری اسلامی و برترین ارزش‌های انسانی، اخلاص برای خدا و چشم‌پوشی از انگیزه‌های دنیوی و مادی، پاسداری مستمر از انقلاب مستمر با توجه به اقتضائات مختلف زمانی (پایگاه خبری-تحلیل مشرق‌نیوز، ۱۳۹۳)، خودسازی، معرفت و ایمان، تقوای همه‌جانبه، حفظ نظام، خود و ملت با تمام وجود (خبرگزاری دفاع‌پرس، ۱۳۹۶) و رسیدن به حد قابل قبول از توانایی‌ها، پیشرفت، و بلوغ فکری و عملی، تعالی مستمر و بهبود مستمر کیفیت، نهاد انقلابی ماندن، ارائه خدمات زیربنایی و سپر دفاعی در برابر تهدیدات سخت دشمنان بیرونی و درونی (گروه رسانه‌ای نوید شاهد، ۱۴۰۱)، از دیگر محورهای بیانات معظم له در مورد سپاه پاسداران از سال ۱۳۶۸ تا ۱۴۰۰ است.

د) قوانین و مقررات

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که در نخستین روزهای پیروزی این انقلاب تشکیل شد، برای ادامه نقش خود در نگهبانی از انقلاب و دستاوردهای آن، پابرجا می‌ماند. حدود وظایف و قلمرو مسئولیت این سپاه، در رابطه با وظایف و قلمرو مسئولیت نیروهای مسلح دیگر با تأکید بر همکاری و هماهنگی برادرانه میان آن‌ها به وسیله قانون تعیین می‌شود (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۸: اصل صد و پنجاهم). بر این اساس، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به مجموعه ستاد کل سپاه و سازمان‌های وابسته به آن اطلاق می‌گردد (آیین نامه انضباطی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱: فصل سوم، بند ج).

مطابق با اساسنامه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (۱۳۶۱: ۱)، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نهادی است تحت فرماندهی عالی مقام رهبری که هدف آن، نگهبانی از انقلاب اسلامی ایران و دستاوردهای آن و کوشش مستمر در راه تحقق آرمان‌های الهی طبق قوانین جمهوری اسلامی

ایران و تقویت کامل بنیه دفاعی جمهوری اسلامی است. بر این اساس، مأموریت‌های سپاه عبارتند از: مبارزه با دشمنان انقلاب و نظام، مبارزه با برهم‌زنندگان حاکمیت قوانین جمهوری اسلامی، خلع سلاح و مهمات غیرقانونی، برقراری نظم، امنیت و قانون، حفاظت از اماکن و شخصیت‌های سیاسی و مذهبی، پاسداری از استقلال و تمامیت ارضی، همکاری با ارگان اطلاعاتی، آموزش عقیدتی، سیاسی و نظامی بسیج، خدمات امدادی، آموزشی، تولیدی و سازندگی به درخواست دولت با حفظ آمادگی رزمی لازم و آموزش عقیدتی، سیاسی و نظامی اعضای سپاه.

با توجه به اساس‌نامه سپاه و قوانین ادغام سازمان بسیج مستضعفین در سپاه، تشکیل وزارت اطلاعات، اساس‌نامه کمیته انقلاب اسلامی، تفکیک وظایف ارتش و سپاه، ادغام وزارت‌خانه‌های سپاه و دفاع، حمایت از انقلاب اسلامی مردم فلسطین، تشکیل نیروی انتظامی، مقررات استخدامی سپاه، حمایت قضایی از بسیج مستضعفین و تشکیل بسیج دانش‌آموزی، وظایف کلی سپاه عبارتست از: ۱. نگاهبانی از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن؛ ۲. کوشش مستمر در راه تحقق آرمان‌های الهی مطابق با قوانین جمهوری اسلامی ایران و ۳. تقویت کامل بنیه دفاعی جمهوری اسلامی ایران از طریق همکاری با سایر نیروهای نظامی و انتظامی. همچنین، نظامی و مسلح بودن، اسلامی، انقلابی و مردمی بودن، دفاعی و راهبردی بودن، و فرامرزی و چندوجهی بودن، از مهم‌ترین ویژگی‌های سپاه در قوانین اساسی و عادی است (احمدی، ۱۳۸۶).

از دیگر قوانین مرتبط با سپاه پاسداران، قانون حمایت قضایی از بسیج و قانون مقررات استخدامی سپاه است. بر طبق ماده ۱ قانون حمایت قضایی از بسیج، به نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران اجازه داده می‌شود همانند ضابطین قوه قضاییه، هنگام برخورد با جرائم مشهود در صورت عدم حضور ضابطین دیگر، عدم اقدام به موقع آن‌ها یا اعلام نیاز آنان، اقدامات قانونی لازم را به عمل آورد (ساعد، ۱۳۸۶). همچنین ماده ۱۶ قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (۱۳۷۰)، شرایط عمومی استخدام در سپاه همچون اعتقاد به مبانی اسلام ناب محمدی، انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی ایران را بیان می‌دارد.

در نهایت، بر اساس قانون استخدامی و مقررات نیروهای مسلح، دستورات و تدابیر مقام معظم رهبری برای نیروهای مسلح در حکم قانون است و هرگاه دستورات و تدابیر ایشان، با قوانین

موضوعه در حیطه نیروهای مسلح در تعارض باشد، دستورات و تدابیر، بر قوانین موضوعه رجحان دارد (جوانی، ۱۳۸۷).

ه) مطالعات نهادی

از مطالعاتی که به بررسی سپاه از دیدگاه نهادی می‌پردازند، می‌توان به شیخی و مولوی (۱۳۹۱)، ایروانی (۱۳۹۱)، نادری فارسانی (۱۳۹۱)، اسکندری (۱۳۹۱)، برزنونی (۱۳۹۱)، اکبری و حق‌گو (۱۳۹۵)، محمدنژاد (۱۳۹۷) و فروزنده و همکاران (۱۳۹۹) اشاره کرد. این توجه به ویژگی‌های نهادی سپاه، پس از تأکید رهبر معظم انقلاب اسلامی در سال ۱۳۸۹ صورت گرفت. ایشان، آحاد سپاهیان را مسئول دانستند که نگذارند سپاه، به سازمانی رسمی صرف تبدیل شده و از حالت نهادی خود خارج شود. مراد ایشان از نهادی بودن، انعطاف‌پذیری، قابلیت انطباق با شرایط گوناگون و بازسازی خود بر اساس آن است (برزنونی، ۱۳۹۱). در نگاه فرماندهی معظم کل قوا، تقویت جامع سپاه، مستلزم نگاه هم‌زمان به دو بعد اساسی شامل ویژگی‌های نهادی سپاه و توانایی‌های علمی و رزمی سپاه است (ایروانی، ۱۳۹۱). نهادهای انقلاب اسلامی، دارای هسته مقاوم ارزشی با محتوای ارزش‌های اسلامی هستند (شیخی و مولوی، ۱۳۹۱).

سپاه به مثابه سازمانی نهادی، نیازمند طراحی سازوکار حضور همه‌جانبه در عرصه‌های بنیادین و انتقال نهادی از طریق نهادهای تفکر و نظام‌سازی سامانه‌مند است (نادری فارسانی، ۱۳۹۱). بنابراین، لازم است که نسبت به ویژگی‌های نهادی همچون انعطاف‌پذیری، انحلال‌ناپذیری، تبلور ارزش‌ها و رفع نیازهای اجتماعی، ارزیابی مستمر انجام دهد (اسکندری، ۱۳۹۱). این نهاد چندمنظوره برای مقابله با تهدیدات گوناگون علیه انقلاب، کارکردهایی متنوع همچون کارکرد فرهنگی دارد (اکبری و حق‌گو، ۱۳۹۵) و آن چه از آن نهاد می‌سازد، انعطاف‌پذیری و پایداری ساختار سازمانی آن بر اساس ویژگی‌های ارزشی آن است (محمدنژاد، ۱۳۹۷: ۱۱-۱۲). از دیگر مطالعات در این زمینه می‌توان به الگوی نهادسازی در انقلاب اسلامی بر اساس گفتمان امام و رهبری (فروزنده و همکاران، ۱۳۹۹) اشاره کرد.

(و) سایر مطالعات

معنویت اسلامی، ولایت‌مداری، روحیه جهادی و انقلابی، تکلیف‌گرایی، ایثار و شهادت‌طلبی در سطوح متعالی، از ویژگی‌های مورد تأکید سپاه در مطالعات مختلف است (نظرپور، ۱۳۸۶؛ شهمیری، ۱۳۸۷؛ مظفری، ۱۳۸۸؛ زمانی محجوب، ۱۳۸۸؛ طاهری، ۱۳۸۸؛ تولایی، ۱۳۹۰؛ حافظی قهستانی، ۱۳۹۵؛ زین‌الدینی، ۱۳۹۶؛ زین‌الدینی و داووی، ۱۳۹۷؛ ۹۶؛ داداشی، ۱۳۹۹). به طوری که برتری الگوی پیروی مطلوب در سپاه بر سایر الگوهای پیروی، بعد مؤمنانه پیروی است که فقط در مکتب اسلام و انقلاب اسلامی مشاهده می‌شود (اسکندری و ثمنی، ۱۳۹۱). بررسی‌ها (نظرپور، ۱۳۸۶ و نیکوکار، سلطانی و نیاوند، ۱۳۹۲) نشان می‌دهد که ویژگی‌های مذکور، ویژگی مشترک نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران است.

بر اساس مطالعات، سپاه نهادی چندمنظوره، چندبعدی و پویا برای تحقق رسالت پاسداری از انقلاب است. سیاسی بودن بر اساس رهنمودهای مقام معظم رهبری (جوانی، ۱۳۸۷)، نهاد چندمنظوره بودن (عظیمی، ۱۳۹۰)، مبارزه با مظاهر اشرافی‌گری، فساد و تبعیض (جعفری، ۱۳۹۵)، شناسایی تهدید و دشمن در ابعاد مختلف و واکنش لازم (حافظی قهستانی، ۱۳۹۵)، مقابله با تهدیدات، و سازندگی (محمد میسی، ۱۳۹۶)، تحقق امنیت اعتقادی، سیاسی، علمی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی (خان‌احمدی و خیرری، ۱۳۹۹) و مقابله با تهاجم فرهنگی دشمنان از طریق نظام جامع فرهنگی سپاه (ناظمی اردکانی و یزدانی، ۱۳۹۹)، از این نمونه است. هدف دشمن از عملیات روانی علیه مأموریت‌های فرهنگی و اجتماعی سپاه نیز، تضعیف سرمایه اجتماعی و ناکارآمدسازی منابع انسانی این نهاد است (حسینی، علیی و یوسفی، ۱۳۹۵).

تحول و تعالی در سپاه، از الزامات مورد تأکید این نهاد انقلابی است. امام خامنه‌ای می‌فرماید: «انتظار دارم پیش‌رفت روزافزون و تحول‌آمیز سپاه در همه ابعاد آن را، در برنامه مدیریت و فرماندهی خویش برجسته سازید» (تولایی و محمدنژاد، ۱۳۹۵: م). بهترین بودن در عرصه نظامی در ابعاد فنی و روشی (شهمیری، ۱۳۸۷)، طرح جامع و سازوکارهای تحول و نیز پرهیز از اقتدارگرایی خشک و بی‌منطق نظامات رایج سازمانی و آیین‌نامه‌های رضاخانی (تولایی، ۱۳۹۰) و تحول مستمر مبتنی بر ارزش‌های دینی و انقلابی با محوریت پاسداران تکلیف‌گرا (تولایی و محمدنژاد، ۱۳۹۵)، از الزامات تحولی مورد اشاره در ادبیات است.

آمادگی نظامی و توجه به خلاقیت و نوآوری (زمانی محبوب، ۱۳۸۸)، استقبال از خطرات و کارآمد نبودن انگیزه‌های مادی (طاهری، ۱۳۸۸: ۹۵)، توجه به مراحل پنج‌گانه انقلاب از دیدگاه ولایت در امر پاسداری (جعفری، ۱۳۹۰)، استقامت و قانون‌مندی (زین‌الدینی، ۱۳۹۶)، پیش‌روندگی، رفتار توان‌مندشده و هم‌افزایی (زین‌الدینی و داووی، ۱۳۹۷: ۹۶) و اتصال به منافع ملت از طریق بسیج، ساختار منعطف و فراگیر و چابکی در برابر بحران‌ها و موقعیت‌ها (داداشی، ۱۳۹۹)، از دیگر ویژگی‌های سپاه است.

جدول ۱، گزارش مطالعات بررسی شده در پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۱. مطالعات بررسی شده در پژوهش

ردیف	عنوان	مؤلف	سال
۱	اساسنامه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	مجلس شورای اسلامی	۱۳۶۱
۲	قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	خبرگان قانون اساسی	۱۳۶۸
۳	قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	مجلس شورای اسلامی	۱۳۷۰
۴	آیین‌نامه انضباطی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران	ستاد کل نیروهای مسلح	۱۳۹۱
۵	صحیفه امام	امام خمینی رحمت الله علیه	۱۳۵۸- ۱۳۶۸
۶	بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	امام خامنه‌ای مد ظله العالی	۱۳۹۰
۷	بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	امام خامنه‌ای مد ظله العالی	۱۳۹۲
۸	بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	امام خامنه‌ای مد ظله العالی	۱۳۹۴ آ
۹	بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و خانواده‌های آنان	امام خامنه‌ای مد ظله العالی	۱۳۹۴ ب
۱۰	دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با رهبر انقلاب	امام خامنه‌ای مد ظله العالی	۱۳۹۵ آ
۱۱	بیانات در دیدار جمعی از پاسداران سپاه حفاظت ولی‌امر و خانواده‌های آنان	امام خامنه‌ای مد ظله العالی	۱۳۹۵ ب
۱۲	بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	امام خامنه‌ای مد ظله العالی	۱۳۹۸
۱۳	بیانات در دیدار نماینده ولی‌فقیه و مسئولان دفتر حوزه نمایندگی ولی‌فقیه در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	امام خامنه‌ای مد ظله العالی	۱۳۶۸
۱۴	گزیده بیانات در دیدار با فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب	امام خامنه‌ای مد ظله العالی	۱۳۶۹

جدول ۱. مطالعات بررسی شده در پژوهش

ردیف	عنوان	مؤلف	سال
	اسلامی و رؤسای دفترهای نمایندگی ولی فقیه		
۱۵	فرازهایی از فرمایشات امام خمینی (ره) و رهبر معظم انقلاب در مورد سپاه پاسداران	پایگاه خبری-تحلیلی مشرق نیوز	۱۳۹۳
۱۶	ویژگی‌های پاسدار انقلاب از منظر رهبر انقلاب	خبرگزاری دفاع پرس	۱۳۹۶
۱۷	جایگاه سپاه پاسداران در کلام مقام معظم رهبری + اینفوگرافیک	گروه رسانه‌ای نوید شاهد	۱۴۰۱
۱۸	بررسی نقش سپاه در تثبیت نظام و مقابله با بحران‌ها	احمدی	۱۳۸۶
۱۹	پیشگیری از وقوع جرم و کارکرد بسیج در تضمین امنیت اجتماعی	ساعد	۱۳۸۶
۲۰	جایگاه نیروهای مسلح در نظام جمهوری اسلامی	نظرپور	۱۳۸۶
۲۱	سپاه رسالت محور	جوانی	۱۳۸۷
۲۲	تحول سازمانی ضرورت حال و آینده سپاه	شهمیری	۱۳۸۷
۲۳	سپاه پاسداران از منظر امام خمینی (ره)	طاهری	۱۳۸۸
۲۴	باورهای اساسی پاسداران در دفاع مقدس	مظفری	۱۳۸۸
۲۵	شاخص‌های فرهنگ پاسداری	زمانی محجوب	۱۳۸۸
۲۶	جایگاه سپاه در ساختار سیاسی نظام	عظیمی شوشتری	۱۳۹۰
۲۷	سخنرانی سردار سرلشکر پاسدار جعفری	جعفری	۱۳۹۰
۲۸	ویژگی‌های نهادی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و راهکارهای تقویت آن	اسکندری	۱۳۹۱
۲۹	طراحی و تبیین الگوی پیروی در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از منظر امام خمینی (ره) و امام خامنه‌ای (مد ظله)	اسکندری و ثمنی	۱۳۹۱
۳۰	تحول و تعالی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	تولایی	۱۳۹۱
۳۱	طراحی مفهومی الگوی استخراج ویژگی‌های نهادی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	ایروانی	۱۳۹۱
۳۲	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، به سوی سازمانی نهادی با مدیریتی جهادی	برزنونی	۱۳۹۱
۳۳	پدیده نهادگرایی، نهادهای انقلاب اسلامی و سپاه	شبیخی و مولوی	۱۳۹۱

جدول ۱. مطالعات بررسی شده در پژوهش

ردیف	عنوان	مؤلف	سال
	پاسداران انقلاب اسلامی		
۳۴	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی؛ تنگناهای نهادی و سازمانی	نادری فارسانی	۱۳۹۱
۳۵	طراحی الگوی بومی شناخت و سنجش فرهنگ سازمانی سازمان‌های نظامی و انتظامی جمهوری اسلامی ایران	نیکوکار، سلطانی و نیاوند	۱۳۹۲
۳۶	نقش بسیج سازندگی در امنیت پایدار	عبدالملکی و احمدوند	۱۳۹۲
۳۷	جایگاه فقهی - حقوقی ورود سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به عرصه فرهنگی در راستای تحقق رسالت پاسداری	اکبری و حق‌گو	۱۳۹۵
۳۸	مدیریت تحول و تعالی (مطالعه موردی: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی)	تولایی و محمدنژاد	۱۳۹۵
۳۹	راهکارهای سپاه پاسداران در جهت تأمین امنیت جمهوری اسلامی ایران	حافظی فهستانی	۱۳۹۵
۴۰	عملیات روانی دشمن علیه مأموریت‌های فرهنگی - اجتماعی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	حسینی، علیی و یوسفی	۱۳۹۵
۴۱	سخنرانی سردار سرلشکر پاسدار محمد علی جعفری فرمانده کل سپاه	جعفری	۱۳۹۵
۴۲	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	محمد میسی	۱۳۹۶
۴۳	صداقت سازمانی در سپاه پاسداران در گفتمان امامین انقلاب اسلامی	زین‌الدینی	۱۳۹۶
۴۴	الگوی صداقت سازمانی در یکی از نهادهای انقلابی از منظر رهبران ج.ا.ا	زین‌الدینی و داوودی	۱۳۹۷
۴۵	نهاد و نهادگرایی (مطالعه موردی: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی)	محمدنژاد	۱۳۹۷
۴۶	راهبردهای نفوذ استخبار و نقش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در مقابله با آنها	خان‌احمدی و خیبری	۱۳۹۹
۴۷	نقش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در تأمین امنیت و اقتدار کشور	داداشی	۱۳۹۹

جدول ۱. مطالعات بررسی شده در پژوهش

ردیف	عنوان	مؤلف	سال
۴۸	ارائه الگوی نهادسازی در انقلاب اسلامی بر اساس گفت‌وگو با امام و رهبری	فروزنده و همکاران	۱۳۹۹
۴۹	کارکردهای نظام فرهنگی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	ناظمی اردکانی و یزدانی	۱۳۹۹

ز) نقد مطالعات پیشین

همان طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، تاکنون مطالعات مختلفی در مورد نهاد سپاه انجام شده است که به بررسی ویژگی‌های سپاه از جنبه‌های گوناگون می‌پردازد. با این وجود، مطالعه‌ای که به بررسی جامع ادبیات در دسترس شامل منویات بنیان‌گذار کبیر انقلاب و رهبر معظم انقلاب، قوانین و مقررات و مطالعات مرتبط، و احصاء، طبقه‌بندی و مدل‌سازی ویژگی‌های زمینه‌ای سپاه به عنوان نهادی انقلابی، چندمنظوره، موفق و تعمیم‌پذیر، صورت نگرفته است که با توجه به ادبیات فراوان تولید شده، اکنون فرصت مناسبی به منظور تدوین الگوی نهادهای انقلاب اسلامی و معرفی آن به نهادها و سازمان‌ها است.

روش پژوهش

تحلیل مضمون، روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند (براون و کلارک^۱، ۲۰۰۶؛ به نقل از عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۳). تحلیل مضمون روشی است برای مشاهده متن، برداشت و درک مناسب از اطلاعات به ظاهر نامرتبط، تحلیل اطلاعات کیفی، مشاهده نظام‌مند شخص، تعامل، گروه، موقعیت، سازمان یا فرهنگ و تبدیل داده‌های کیفی به داده‌های کمی (بویاتزیس^۲، ۱۹۸۸؛ به نقل از عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۳). برخی از اصول شناخت و تعریف مضامین عبارتند از: ۱. مضمون صرفاً هر نکته جالب توجه در داده‌ها نیست، بلکه به هدف و سؤالات پژوهش بستگی دارد؛ ۲. مسئله‌ای را که صرفاً یک بار در متون و داده‌ها ظاهر شده را نمی‌توان مضمون

1. Braun and Clarke
2. Boyatzis

به حساب آورد، مگر آن که در تحلیل نهایی، نقش برجسته‌ای داشته باشد و ۳. گرچه وجود حدی از هم‌پوشانی میان مضامین ممکن است اجتناب‌ناپذیر باشد، اما اگر مرز مشخصی میان آن‌ها وجود نداشته باشد، نمی‌توان درک درستی از تحلیل‌ها و تفسیرها ارائه کرد (براون و کلارک^۱، ۲۰۰۶ و کینگ و هاروکس^۲، ۲۰۱۰؛ به نقل از عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۶۱). یکی از روش‌های تحلیل مضمون، تحلیل قالب مضامین است که معمولاً در تحقیقاتی با تعداد متون و داده‌های زیاد به کار می‌رود (مثلاً ۱۰ تا ۳۰ منبع). ویژگی کلیدی این روش، سازمان‌دهی سلسله‌مراتبی مضامین است (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۶۵).

سؤال اصلی پژوهش حاضر عبارتست از: «ویژگی‌های زمینه‌ای نهادهای انقلاب اسلامی: مورد مطالعاتی یکی از سازمان‌های نیروهای مسلح چیست؟». بدین منظور و بر اساس گام‌های تحلیل مضمون (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۷۸)، گزاره‌های مرتبط با ویژگی‌های زمینه‌ای مورد مطالعاتی، در فضای وب جستجو و از مجموع منابع در دسترس، ۴۹ عنوان پس از پایش کامل متن انتخاب شد. شاخص‌های انتخاب عبارتند از: ۱. دیدگاه‌های بنیان‌گذار کبیر انقلاب اسلامی و رهبر معظم انقلاب اسلامی در مورد سازمان مورد مطالعه یا ۲. قوانین و مقررات مرتبط یا ۳. مطالعات علمی مرتبط با متن کامل انتشار یافته. مطالعات تفسیری، انتقادی، غیرمرتبط با سؤال پژوهش و فاقد دسترسی به متن کامل نیز کنار گذاشته شد. به منظور ارزیابی کفایت منابع، از شاخص اشباع نظری استفاده شد که در طول پژوهش تحقق یافت. فرایند تحلیل صورت گرفته شامل: کدگذاری باز متون، استخراج مؤلفه‌ها، طبقه‌بندی سلسله‌مراتبی مؤلفه‌ها بر اساس روش قالب مضامین، تأمل در نتایج و بازنگری آن‌ها با فواصل زمانی مشخص و انعکاس نتایج به خبرگان تا دستیابی به اجماع نظری است. انعکاس، فرایند تأمل پژوهش‌گر در مورد جمع‌آوری داده‌ها و تفسیر آن‌ها است. انعکاس، به همه پژوهش‌ها اعم از کیفی یا کمی مربوط می‌شود (پارکر^۳، ۲۰۱۲: ۵۹؛ به نقل از هاینز^۴، ۲۰۱۷: ۲۸۴). انعکاس‌پذیری^۵، فراتر از تأمل ساده در مورد فرایند و نتایج پژوهش است، به گونه‌ای که لایه‌ها

1. Braun and Clarke
2. King and Horrocks
3. Parker
4. Haynes
5. Reflexivity

و سطوح بازتابی متعددی را در پژوهش بر اساس موقعیت‌یابی پژوهش‌گر می‌گنجاند و می‌تواند شکل‌های مختلفی داشته باشد (هاینز، ۲۰۱۷: ۲۸۵). همچنین به منظور سنجش پایایی کدگذاری از شاخص هولستی، به منظور ارزیابی فرایند تحلیل از معیارهای ارزیابی کیفی و به منظور اعتباربخشی به خروجی تحلیل از روش دلفی استفاده شد. شاخص هولستی^۱ (ضریب PAO)، یکی از روش‌های سنجش پایایی کدگذاری است (نئوندورف، ۲۰۰۲؛ به نقل از عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰) که در پژوهش‌های مشابه، مورد استفاده فراوان قرار گرفته است. جدول ۲، نمونه‌ای از گزاره‌ها و مؤلفه‌های پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۲. نمونه‌ای از گزاره‌ها و مؤلفه‌های پژوهش

مقوله	مضمون	شاخص	گزاره
نهاد سازمانی کارآمد	یکپارچگی	زیرمجموعه نیروهای مسلح همکاری و هماهنگی برادرانه با نیروهای مسلح	حدود وظایف و قلمرو مسئولیت این سپاه، در رابطه با وظایف و قلمرو مسئولیت نیروهای مسلح دیگر با تأکید بر همکاری و هماهنگی برادرانه میان آن‌ها و به وسیله قانون تعیین می‌شود (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۸).
		قانون‌مداری	
		توان مهندسی	
	پیچیدگی	شبکه‌ای	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی: به مجموعه ستاد کل سپاه و سازمان‌های وابسته اطلاق می‌گردد (آیین‌نامه انضباطی نیروهای مسلح، ۱۳۹۱).
	وحدت فرماندهی	پیروی از ولایت فقیه	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نهادی است تحت فرماندهی عالی مقام رهبری که هدف آن، نگهداری از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن است (آیین‌نامه انضباطی نیروهای مسلح، ۱۳۹۱)
پاسداری از انقلاب و دستاوردهای آن	-	-	

1. Holsti' PAO

از اهداف پژوهش حاضر، مدل‌سازی سیستمی ویژگی‌های نمونه مطالعاتی است. سیستم، مجموعه‌ای از اجزای به هم پیوسته است که برای کسب هدفی مشترک، فعالیت می‌کنند. معمولاً سیستم‌های بزرگ، از تعدادی خرده سیستم تشکیل می‌شوند (برتالانفی، ۱۹۷۲: ۴۰۷-۴۲۶؛ به نقل از رضائیان، ۱۳۷۹: ۷۱). نظریه سیستمی مبتنی بر این تفکر است که باید سازمان را به منزله یک کل نظام‌یافته در نظر گرفت (کست و روزنویک، ۱۹۸۵: ۴۶۵-۴۶۷؛ به نقل از رضائیان، ۱۳۷۹: ۷۰). هر سازمان به منزله یک سیستم باز در نظر گرفته می‌شود که از تعدادی خرده سیستم تشکیل شده و ضمن فعالیت در فراگرد مستمر تبدیل منابع ورودی به محصولات خروجی، دارای مرز با محیط بیرونی بوده و با محیط در تعامل است. محیط بیرونی، محل تأمین منابع ورودی و مصرف محصولات خروجی است (رضائیان، ۱۳۷۹: ۷۰-۷۱). بنابراین، یک مدل سیستمی معرف مؤلفه‌های ورودی، تبدیل، خروجی، بازخورد، محیط و روابط میان آن‌ها در یک مسئله است.

به منظوری ارزیابی فرایند تحلیل، از معیارهای ارزیابی تحلیل مضمون براون و کلارک^۱ (۲۰۰۶؛ به نقل از عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۸۸) استفاده شد و مؤلفه‌های نهایی، در قالب الگوی سیستمی طبقه‌بندی شدند. به منظور اعتباربخشی به خروجی تحلیل و با توجه به محدودیت دسترسی هم‌زمان به خبرگان، از روش دلفی استفاده شد. دلفی، روشی بر پایه قضاوت خبرگان درباره موضوعات یا سؤالات مشخص است. در این روش، موضوعات یا پرسش‌ها برای هر یک از خبرگان به طور جداگانه ارسال شده و سپس پاسخ‌های دریافتی، تحلیل و از اطلاعات به دست آمده، برای تصمیم‌گیری در خصوص ادامه یا توقف پرسش از خبرگان استفاده می‌شود. پژوهش‌گر، دوره‌های این روش را تا جایی که خبرگان در مورد یک پرسش یا موضوع به اجماع یا عدم اجماع برسند، ادامه خواهد داد (دانایی‌فرد، الوانی و آذر، ۱۳۹۳).

بر این اساس، به ۱۵ نفر از متخصصان و اساتید حوزه مدیریت و با بیش از ۱۵ سال تجربه در نهادهای انقلابی، بر اساس نمونه‌گیری هدف‌مند مراجعه شد و الگو در اختیار آنان قرار گرفت که الگو، توسط ۱۰ نفر از آنان ارزیابی و بازگشت داده شد و این جریان، تا دستیابی به توافق کامل ادامه یافت.

1. Braun and Clarke

یافته‌های پژوهش

داده‌ها یک مرتبه در محیط برنامه Word و یک مرتبه در محیط برنامه NVivo 10 توسط تیم پژوهشی و با تکرار و بهبودهای متناوب، کدگذاری شد. به منظور سنجش پایایی کدگذاری، از شاخص هولستی^۱ (ضریب PAO) استفاده شد. بر این اساس، توافق میان دو کدگذاری ۹۵٫۱ درصد و قابل قبول است.

$$PAO = \frac{2M}{(n1 + n2)} = \frac{(2 \times 1317)}{(1346 + 1423)} = 95,1\%$$

PAO درصد توافق مشاهده شده (ضریب پایایی) با حد قابل قبول حداقل ۷۰ درصد، M تعداد کدهای مشترک در دو مرحله کدگذاری، n1 تعداد کدهای مرحله اول و n2 تعداد کدهای مرحله دوم است.

الف) گزارش کیفی یافته‌ها

مقولات، مضامین، شاخص‌ها و زیرشاخص‌های به دست آمده از تحلیل در چهار سطح، عبارتند از:

مقوله ارزش‌ها: ارزش‌های انقلاب اسلامی

عقلانیت

۱. محوریت عقلانیت توحیدی ۲. تفکر دائمی ۳. انسجام فکری ۴. حرکت آگاهانه (۱، ۴) نیت آگاهانه ۲، ۴ تحلیل آگاهانه ۳، ۴ تصمیم آگاهانه ۴، ۴ اقدام آگاهانه (۵. دقت و ریزبینی ۶. بصیرت (۱، ۶) شناخت باطن، روح و عمق مسائل ۲، ۶ توان‌مندی تمیز حق و باطل ۳، ۶ قدرت تحلیل سیاسی).

آگاهی

۱. آگاهی از اسلام و انقلاب ۲. آگاهی از کید و نقشه دشمنان به ویژه آمریکا ۳. آگاهی از مسائل روز ۴. آگاهی از جریانات عقیدتی و سیاسی ۵. توجه به بغض و دشمنی‌ها به ویژه دشمنی استکبار.

1. Holsti' PAO

معرفت

۱. شناخت باطن انسان ۲. شناخت باطنی و عمیق قرآن، اسلام و انقلاب ۳. شناخت دوستی‌ها و دوستان ۴. شناخت دشمنی‌ها و دشمنان (داخلی و خارجی به ویژه استکبار و مظهر کاملش آمریکا و عوامل آن) ۵. جریان‌شناسی عقیدتی و سیاسی ۶. فتنه‌شناسی ۷. شناخت سختی‌های خدمت ۸. شناخت آثار پربرکت خدمت.

معنویت

۱. توجه دائمی به خدا ۲. درک حضور دائمی در محضر خدا ۳. ارتباط با معنای دین ۴. باور به نصرت الهی ۵. شوق به ارزش‌ها ۶. توکل، توسل، ذکر و مناجات، دعا به ویژه طلب هدایت و یاری خواستن از خدا، انس با قرآن و اهل بیت ۷. مصمم و با اراده ۸. ارتباط معنوی با روحانیت و اهل فضیلت ۹. اهل محافل انس و معنویت ۱۰. فرهنگ ایثار، شهادت و جانبازی ۱۱. توجه به خدا و سنت‌های الهی به عنوان عامل پیروزی و شکست ۱۲. خضوع، خشوع و تواضع ۱۳. روحیه اسلامی و انقلابی ۱۴. غیرت دینی و ملی.

ایمان

۱. باور عمیق به خدا و اطاعت از او ۲. اعتماد به خدا و وعده او ۳. باور عمیق به اسلام ۴. اسلام مبتنی بر تعقل و تدبر ۵. اسلام متکی به قرآن و معارف رسول الله و اهل بیت عصمت و طهارت ۶. باور به آرمان‌های انقلاب ۷. منطق «لَا تُظْلِمُونَ وَلَا تُظَلَّمُونَ» ۸. خودباوری بر پایه خدا باوری ۹. اخلاص (۹،۱) نیت قرب الهی در همه امور ۹،۲ عمل فقط برای خشنودی الله ۱۰. کفر به طاغوت (هر آن چه در مقابل خدا است) ۱۱. نترسیدن از غیر خدا ۱۲. انگیزه فرامادی و فرادنیایی (۱۲،۱) اعتقاد به دفاع از ارزش‌های الهی؛ انقلاب، نظام و کشور ۱۲،۲ انگیزه خدمت).

عمل صالح

۱. تبعیت از قرآن و عترت به ویژه حضرت سیدالشهداء علیه‌السلام ۲. اقتدا به اولیاء الهی ۳. خودسازی (۳،۱) خودکنترلی ۳،۲ جهاد اکبر و مبارزه با هوای نفس ۳،۳ پاک‌سازی نفس از آلودگی‌ها ۳،۴ دوری از افراد ناپاک ۳،۵ پرهیز از میل و دل‌بستگی به دنیا ۳،۶ کسب کمالات معنوی ۴. رعایت تقوای الهی (۴،۱) عمل به واجبات و سفارشات الهی (نماز، شب‌زنده‌داری،

خوش خلقی، حق طلبی، عبادت، صداقت، صمیمت، عفاف و پاک‌دامنی، ساده‌زیستی، سبقت در عمل خیر، تولی به دوستان و تبری از دشمنان، رفتار انسانی با اسیر، رعایت اصول انسانی حتی در شرایط سخت جنگی، الگوبرداری از مجاهدان صدر اسلام) ۴,۲ پرهیز از محرّمات و منکرات الهی همچون کبر و غرور، تهمت، غیبت، تجمل، اسراف و تنبلی ۴,۳ پرهیز از موقعیت‌های آسیب‌زا به ویژه مراقبت بر آثار سوء درجات و امتیازات مادی ۴,۴ پرهیز از رفتارهای خطرناک و آسیب‌زا ۴,۵ مواظبت بر بهانه‌تراشی‌ها ۴,۶ مواظبت بر آفات نعمت به ویژه غرور و سوء استفاده از قدرت ۴,۷ توجه به قدرت به عنوان آزمایش الهی ۴,۸ حفظ شأن پاسداری) ۵. برپایی احکام خدا با امر به معروف و نهی از منکر ۶. انجام کار درست ۷. تبعیت از روحانیت آگاه و بیدار ۸. پاسداری از اهداف انبیاء الهی ۹. پیروی از مکتب عظیم عاشورا (۹,۱ حماسه ۹,۲ عزت ۹,۳ عاطفه و ...) ۱۰. عدالت‌محوری ۱۱. رحم به مؤمنین ۱۲. شدت بر کفار ۱۳. ایثار و از خودگذشتگی کامل ۱۴. نظم و انضباط ۱۵. قانون‌مندی ۱۶. تکلیف‌گرایی دینی، انقلابی و ملی ۱۷. حاکمیت اخلاق اسلامی ۱۸. تعهد و وفاداری به اسلام، انقلاب و مردم ۱۹. پیش‌رفت در علم و دین و جهاد ۲۰. امانت‌داری (۲۰,۱ امانت‌داری نسبت به اسلام و انقلاب ۲۰,۲ امانت‌داری نسبت به مردم به ویژه زیردستان) ۲۱. مسئولیت‌پذیری (۲۱,۱ خطرپذیری ۲۱,۲ انجام وظایف الهی در هر موقعیت ۲۱,۳ مسئولیت الهی در تحمل سختی‌های ذاتی خدمت ۲۱,۴ مسئولیت الهی نسبت به پیامد کارها) ۲۲. تحقق اهداف و ارزش‌های انقلاب (۲۲,۱ انقلابی زیستن ۲۲,۲ انقلابی ماندن ۲۲,۳ استکبارستیزی) ۲۳. مقاومت و پایداری (۲۳,۱ پایداری در راه انقلاب ۲۳,۲ رفع موانع و مشکلات ۲۳,۳ صبر عظیم در برابر ناملایمات ۲۳,۴ ایستادگی در برابر انحرافات) ۲۴. عمل متفکرانه و مدبرانه ۲۵. محبت و ملاحظت حتی نسبت به گناهکاران غیرمعارض ۲۶. انعطاف‌پذیری نسبت به مردم ۲۷. هدایت و رشد خود و دیگران ۲۸. مراقبت از خود و دیگران در برابر هوای نفس ۲۹. نهادینه‌سازی معنویت در خود و اطرافیان ۳۰. رفتار اسلامی به ویژه با مستضعفان ۳۱. دلاوری ۳۲. جوان‌مردی.

ولایت‌محوری

۱. اعتقاد به ولایت مطلقه فقیه ۲. پیروی قلبی و ایمانی از ولایت فقیه ۳. شناخت منویات ولایت ۴. تحقق منویات بنیان‌گذار جمهوری اسلامی و ولایت فقیه ۵. ارتباط مستمر با ولایت.

وحدت

۱. وحدت حول محور اسلام و انقلاب ۲. وحدت با ائمه جمعه و علمای اسلام ۳. وحدت درونی مجموعه ۴. وحدت با مؤمنین ۵. وحدت و همدلی با مردم.

استحکام

۱. لبریز از عوامل معنوی قدرت ۲. انسجام روحی ۳. استحکام روحی ۴. آمادگی روحی و جسمی انجام وظیفه ۵. شوق و انگیزه‌مندی ۶. نشاط ۷. امیدواری ۸. اراده و عزم راسخ ۹. شجاعت (نهراسیدن از غیرخدا، تغییر و دشمن) ۱۰. رشادت و دلاوری ۱۱. پرهیز از محافظه‌کاری ۱۲. صف مستحکم در برابر ضعف‌ها و تهدیدات.

مردمی

۱. مدافع حقوق مردم ۲. مراعات حال مردم ۳. مشارکت‌جو و مشارکت‌پذیر ۴. پاسداری مردمی از انقلاب اسلامی ۵. محبوب ۶. مردم‌دوست ۷. مردم‌پذیر ۸. مردم‌رفتار ۹. با مردم ۱۰. از مردم ۱۱. پرهیز از دنیاطلبی ۱۲. پرهیز از فخرفروشی ۱۳. پرهیز از اشرافی‌گری ۱۴. کار جمعی و تشکیلاتی.

جهادی

۱. مبارزه علمی و عملی در راه خدا و انقلاب اسلامی ۲. جهاد در برابر دشمن ۳. شهادت‌طلبی در همه عرصه‌ها ۴. رسالت‌محوری به جای وظیفه‌محوری صرف ۵. پرهیز از بی‌تفاوتی ۶. پرهیز از تنبلی ۷. پرهیز از تأخیرهای غیرضروری ۸. استقبال از سختی‌ها و خطرات به عنوان شرط پاسداری ۹. حضور صبورانه در عرصه‌های سخت و پرخطر ۱۰. ایستادگی در برابر سختی‌ها ۱۱. بذل جان‌ها و نعمت‌ها در راه خدا ۱۲. سخت‌کوشی ۱۳. پرکاری ۱۴. منش بسیجی ۱۵. عزم راسخ ۱۶. خدمت‌خاصلانه.

جهانی

۱. رویکرد فرامرزی و جهانی ۲. تفکر جهانی ۳. توجه به منطقه و جهان ۴. توجه به جغرافیای مقاومت.

مقاله سازوکارها: نهاد سازمانی کارآمد

ارزش محوری

۱. تسری دیدگاه ولایت فقیه و ارزش‌های انقلاب اسلامی در همه شئون سازمانی ۲. حاکمیت فرهنگ انقلاب (۲،۱) مکتبی و انقلابی به عنوان هسته محوری ۲،۲ ولایت محور ۲،۳ قانون‌گرا ۲،۴ تعالی‌گرا ۲،۵ آرمان‌گرا ۲،۶ تحول‌گرا (۳) رفتار ارزشی ۴. هنجار ارزشی ۵. هویت ارزشی ۶. جهاد اکبر سازمانی ۷. پایبندی کامل سازمانی به موازین و تکالیف اسلامی ۸. مراقبت بر نظامات و رفتارهای سازمانی ضد ارزشی ۹. رسیدگی به خانواده‌های شهدای سپاه به ویژه تلافی، احوال‌پرسی، خبرگیری، محبت، همراهی و همدلی به عنوان مهم‌ترین نوع رسیدگی.

رسالت محوری

۱. اهداف الهی ۲. ثبات رسالتی و ارزشی ۳. پویایی مأموریتی ۴. نهاد‌گرایی ۵. محوریت منافع اسلام، انقلاب و مردم ۶. انقلابی و تحول‌خواه ۷. سربازی ولایت فقیه، جمهوری اسلامی و برترین ارزش‌های انسانی ۸. توجه به الگوی کلان انقلاب اسلامی: جامعه‌سازی اسلامی و استقرار کامل شریعت اسلامی، انسان‌سازی اسلامی، تعالی و قرب الهی ۹. توجه به مراحل تکوین انقلاب از دیدگاه رهبر معظم انقلاب شامل: پیروزی انقلاب اسلامی، استقرار حکومت اسلامی، نظام‌سازی و دولت‌سازی اسلامی، تشکیل جامعه اسلامی، تشکیل جامعه جهانی اسلام، و مرحله فعلی آن: دولت‌سازی اسلامی.

اقتضائی

۱. نیازمحوری (۱،۱) حساس به مسائل انقلاب ۱،۲ شناسایی نیازهای انقلاب ۱،۳ شناسایی موقعیت درونی و بیرونی (تهدیدات، روش‌ها، ابزارها، تغییرات و پیشرفت‌های دشمن) ۱،۴ توجه به زمینه‌های مسائل و کارها ۱،۵ بیگانه با زوائد اداری و تشریفات (۲) پویایی (۲،۱) پرهیز از توقف و روزمرگی ناشی از نظامات خشک رضاخانی ۲،۲ همگامی با انقلاب پویا و تحقق اهداف و نیازهای آن ۲،۳ عدم اصالت روش‌ها و ابزارها ۲،۴ نوشوندگی روش‌ها و ابزارها منطبق با موقعیت در جهت تحقق اهداف انقلاب (۳) انطباق‌پذیری ۴. انعطاف‌پذیری ۵. پرهیز از تقلید صرف ۶. پرهیز از دانش و روش وارداتی ناکارآمد ۷. استفاده از الگوها و روش‌های بومی اسلامی و ایرانی

۸. بومی‌سازی قواعد و نظریات دفاعی ۹. هوش‌مندی در برابر شرایط غیرقابل کنترل و مهار آن با روش‌های قابل کنترل.

راهبردی

۱. نگاه به بلندمدت ۲. تبیین چشم‌انداز ۳. خروجی محور ۴. موقعیت‌گرا ۵. فرصت‌طلب (۵,۱) فرصت‌ساز ۵,۲ تبدیل تهدید به فرصت ۵,۳ مغتنم شمردن فرصت ۶. تقویت خود و انقلاب (رویکرد ایجابی) ۷. دفع تهدیدات از خود و انقلاب (رویکرد سلبی) ۸. اولویت کارکردهای دفاعی و امنیتی ۹. مدیریت راهبردی ۱۰. امتداد عمق راهبردی ۱۱. پاسداری همگانی ۱۲. تهدیدسوز (۱۲,۱) شناسایی تهدیدات و عوامل آن (تهدیدات فکری و نرم از جمله فرهنگی، اجتماعی و سیاسی؛ تهدیدات نیمه‌سخت از جمله امنیتی، اطلاعاتی و سایبری؛ تهدیدات سخت از جمله نظامی و جنگی؛ تهدیدات ترکیبی) ۱۲,۲ رفع تهدید ۱۲,۳ خنثی‌سازی تهدید ۱۲,۴ پاک‌سازی صدمات و آلودگی‌ها ۱۲,۵ کنترل تهدید و عوامل آن).

استقلال

۱. استقلال سیاسی ۲. تفکیک وظایف و پرهیز از موازی‌کاری ۳. عدم هضم به نفع دیگر قوا و بالعکس ۴. خوداتکایی ۵. خودکفایی ۶. عدم گرایش‌های حزبی ۷. عدم مداخلات حزبی.

یکپارچگی

۱. یکپارچگی درونی ۲. تبعیت از ستاد کل نیروهای مسلح ۳. هماهنگی با نیروهای مسلح ۴. هماهنگی و همکاری با دستگاه‌ها مطابق با قانون ۵. همکاری با اجزای نظام و انقلاب ضمن حفظ هویت سپاه ۶. هم‌افزایی با اجزای نظام و انقلاب ۷. یکپارچگی با بسیج و ظرفیت‌های مردمی.

وحدت فرماندهی

۱. اطاعت از ولایت فقیه ۲. مدیریت و فرماندهی واحد ۳. ارجحیت تدابیر ولایت بر قوانین متعارض ۴. احصای مأموریت‌ها از منویات فرمانده معظم کل قوا ۵. رعایت سلسله‌مراتب.

نظام‌مندی

۱. الگومحوری (۱,۱) پیروی از الگوی کلان پاسداری (الف). تکامل درونی. بعد معنوی: رشد ارزش‌های اسلامی در خود و سپاه؛ بعد مادی: تکامل تشکیلاتی، علمی و تحقیقاتی، عمرانی،

تولیدی، آموزشی، نظامی گری و ...؛ ب. تکامل بیرونی. تکامل نظام و انقلاب بر اثر تکامل درونی سپاه؛ تناسب تکامل درونی با بیرونی ۱,۲ حاکمیت چرخه مدیریت: جریان رسالت، راهبرد، هدف و مأموریت، فرایند، برنامه، ابزار، عملکرد، رصد، بازخورد، ارزیابی، بهبود و تکرار چرخه) ۱,۳ توجه به فرایند اقدام (معنویت، تفکر و تدبیر، نظام‌سازی، تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی، کسب شایستگی‌ها و اقدام) ۲. برنامه‌محوری (۱,۲) تبدیل طرح‌ها به اقدامات عملیاتی ۲,۲ برنامه‌ریزی و اولویت‌بندی ۲,۳ اقدامات پیش، حین و پس از بحران) ۳. نگرش فرایندی ۴. نظم و انضباط سازمانی ۵. کل‌نگری و جزء به جزء به مثابه کل بودن ۶. انسجام و پیوستگی ۷. تدوین و مستندسازی ۸. تصویب و رسمیت‌بخشی.

توان‌مندسازی

۱. مزیت مدیریتی و فرماندهی ۲. مزیت علمی و فناورانه (فناوری‌های سخت: سایبری، هوافضا، نانو، رسانه، رباتیک، زیستی، هوش مصنوعی و ...؛ فناوری‌های نرم: مدیریت ادراک و پیام‌سازی و ...) ۳. مزیت رزمی و نظامی (۳,۱) اقتدار و استحکام روزافزون دفاعی و نظامی به ویژه در عامل ایمان ۳,۲ تشکیل و تقویت هسته‌های مقاومت حزب الله) ۴. هوشمندی (۴,۱) هوش‌مندی انسانی و غیرانسانی ۴,۲. صیانت از اطلاعات ۴,۳ انطباق نظریات با عمل با استفاده از تجارب و آزمایش) ۴,۴ جامع و مانع به مسئله ۴,۵ بی‌اعتمادی مطلق و روزافزون به دشمنان به ویژه سلطه‌گران و در رأس آن‌ها آمریکا) ۵. منطق قوی ۶. بیان قوی ۷. سازوکارهای ایجابی و قهری ۸. مزیت نرم‌افزاری (۸,۱) قدرت نرم (معنوی، علمی و ...) ۸,۲ نهضت نرم‌افزاری (توسعه تفکر و ایده انقلابی و ...) ۹. مزیت سخت‌افزاری ۱۰. نوآوری (۱۰,۱) روح خلاقیت ۱۰,۲ نواندیشی ۱۰,۳ مدیریت نوآورانه ۱۰,۴ تحرک نوآورانه ۱۰,۵ روش‌های نوآورانه ۱۰,۶ منابع و ابزارهای نوآورانه ۱۰,۷ محصول نوآورانه) ۱۱. قابلیت تغییر و چرخش راهبردی ۱۲. مزیت انسانی (۱۲,۱) مزیت روحی و معنوی ۱۲,۲ مزیت ذهنی و فکری ۱۲,۳ مزیت جسمانی) ۱۳. مدیریت سرمایه انسانی (۱۳,۱) بازسازی روحی و جسمی ۱۳,۲ انگیزه‌بخشی ۱۳,۳ پاسداری از نیروی مستعد و خدمت‌گذار ۱۳,۴ تقویت استعدادها ۱۳,۵ تعریف نقش آینده‌سازی کشور و تمدن نوین اسلامی برای نیروها به ویژه دانشجویان سپاه ۱۳,۶ آگاه‌سازی نیروها و خانواده‌ها ۱۳,۷ توان‌مندسازی نیروها و خانواده‌ها) ۱۴. مدیریت شایستگی‌های پاسداری (۱۴,۱) بازتعریف و معیارسازی شایستگی‌ها (شناسایی مؤلفه‌ها

و معیارهای شایستگی پاسداری با تأکید بر نقش روحانیت معظم (۱۴,۲ نظام‌سازی مبتنی بر شایستگی‌ها ۱۴,۳ شایسته‌خواهی عمومی ۱۴,۴ شایسته‌یابی ۱۴,۵ شایسته‌گزینی (بی‌توجهی به ظاهرسازی؛ گزینش مؤمنین واقعی؛ صلاحیت حرفه‌ای؛ عدم سوابق غیرمتعهدانه) ۱۴,۶ شایسته‌پروری ۱۴,۷ به‌کارگیری شایستگی‌ها (استعدادها و توان‌مندی‌ها) ۱۴,۸ ترویج و نهادینه‌سازی شایستگی‌ها (نقش روحانیت معظم در تبلیغ و ترویج شایستگی‌ها) ۱۴,۹ شایسته‌سنجی ۱۴,۱۰ شایسته‌داری در نیازهای رفاهی، خدماتی و اداری) ۱۵. بن‌بست‌شکنی ۱۶. مدیریت ظرفیت (۱۶,۱ شناسایی ظرفیت‌ها (درونی و بیرونی، بسیج و آحاد مردم) ۱۶,۲ تأمین منابع و الزامات ۱۶,۳ آماده‌سازی ظرفیت‌ها ۱۶,۴ بسیج مردمی ۱۶,۵ توسعه ظرفیت‌ها به ویژه بسیج) ۱۷. مدیریت عملکرد (۱۷,۱ ارزیابی مستمر وضع موجود بر اساس مطلوب ۱۷,۲ ارزیابی راهبردی ۱۷,۳ خودارزیابی ۱۷,۴ آسیب‌شناسی ۱۷,۵ بهبود مستمر روش‌ها و ابزارها با توجه به تهدیدات و نیازها ۱۷,۶ تشویق و تنبیه مؤثر) ۱۸. کارآمدی (۱۸,۱ اثربخشی ۱۸,۲ کارایی ۱۸,۳ حل ریشه‌ای مسئله ۱۸,۴ کفایت از خارج ۱۸,۵ جریان روان کار ۱۸,۶ عملکرد حداکثری ۱۸,۷ استفاده بهینه از ظرفیت‌ها و فرصت‌ها به ویژه نیروی جوان ۱۸,۸ استفاده بهینه از زمان) ۱۹. ماهیت مسلحانه ۲۰. توازن (۲۰,۱ توازن برنامه‌ها با ظرفیت‌ها ۲۰,۲ توازن قابلیت‌ها (تناسب میان توان‌مندی نیروها و فرماندهان، تناسب میان روش‌ها و ابزارها) ۲۰,۳ انطباق عملکرد با برنامه) ۲۱. قابلیت مدیریت بحران.

پیچیدگی

۱. شبکه‌ای ۲. چندمنظوره (تنوع مأموریتی) ۳. چندبعدی (تنوع قابلیت) ۴. قلمرو وسیع و جهانی ۵. متناسب با محیط ابهام و عدم اطمینان ۶. غیرخطی و منطبق با درهم‌تنیدگی مسائل و تهدیدات ۷. پویا ۸. منعطف و تغییرپذیر ۹. اولویت‌محور ۱۰. رقابتی و برتر ۱۱. ناکارآمدی انگیزه‌های مادی.

تعهد

۱. پیروی کامل از خطوط انقلاب ۲. پابهرکاب انقلاب ۳. عمل‌گرایی (۳,۱ اهل کار ۳,۲ پیش‌تازی در میدان عمل ۳,۳ حضور مقتدرانه در میدان عمل) ۴. پایبندی به مسئولیت ۵. خدمت‌گذاری

عاشقانه به اسلام، انقلاب و مردم ۶. تعهد به رسالت و نه وظایف صرف ۷. انگیزه کار حداکثری و متعالی ۸. پرهیز از سستی و ملاحظات بی جا.

تعامل

۱. ارتباط با محیط ۲. پرهیز از انحصار و انحصارگرایی ۳. شفافیت ۴. پاسخ گویی ۵. اطلاع رسانی به مردم در مورد کارنامه سپاه.

اشراف

۱. رصد دائمی ۲. اشراف اطلاعاتی ۳. ارزیابی دقیق از دشمن به ویژه آمریکا ۴. شناخت چالش های ارائه نظم نوین مقابله با نظام سلطه (لَا تُظْلَمُونَ وَلَا تَظْلِمُونَ) ۵. شناخت آگاهانه مسائل انقلاب؛ فرصت ها و تهدیدات فعلی و آتی داخلی و خارجی ۶. آگاه سازی نیروها از مسائل انقلاب ۷. شناخت محدودیت ها ۸. اشراف بر مسئولیت ها.

پیش دستی

۱. اولویت رفع یا کنترل تهدید بر حل آن ۲. بازدارندگی ۳. تحرک ذهنی و فیزیکی ۴. آینده پژوهی ۵. آینده نگاری ۶. پیش روندگی ۷. پیش برندگی.

چابکی

۱. عدم ابهام ۲. فرایندهای ناب (غیرزائد) ۳. چالاکی (۳,۱ آمادگی جامع و همه جانبه ۳,۲ آماده به کاری ۳,۳ مراقبت دائمی ۳,۴ واکنش به موقع ۳,۵ سرعت مناسب ۳,۶ حذف معطلی ها).

یادگیری

۱. یادگیرنده ۲. یاددهنده ۳. معیارهای الهی در تعلیم و تربیت ۴. تعلیم و تربیت توسط فضای معنوی ۵. حاکمیت روح یادگیری ۶. مدیریت دانش ۷. استفاده از آموزه ها و تجارب پیش از اسلام تا پس از انقلاب ۸. بصیرت افزایی در نیروها ۹. ارتقای معنوی و سیاسی نیروها ۱۰. پیوستگی نسل جدید سپاه با مفاهیم انقلاب و دفاع مقدس ۱۱. آموزش ابعاد عقیدتی رزمندگان دفاع مقدس ۱۲. الگوسازی از مدیران و فرماندهان نمونه.

تحول و تعالی

۱. آرمان‌گرایی و قانع نبودن به وضع موجود ۲. تحول‌گرایی (۲,۱) روحیه انقلابی و تحول‌خواه
۲,۲ اندیشه تحولی ۲,۳ آسیب‌شناسی دائمی ۲,۴ بهبود مستمر ۳. تحول راهبردی ۴. تحول جامع و
متوازن ۵. تحول نظام‌مند ۶. تحول و تعالی نرم‌افزاری (۶,۱) تحول و تعالی معنوی ۶,۲ تحول و
تعالی مدیریتی و فرماندهی ۶,۳ تحول و تعالی رزمی و نظامی ۶,۴ تحول و تعالی انضباطی ۶,۵
تحول و تعالی انقلابی و معنوی در جذب، به کارگیری و نگه‌داشت ۶,۶ تحول و تعالی آموزشی
۶,۷ تحول و تعالی تربیتی ۷. تحول و تعالی سخت‌افزاری ۸. فرهنگ تحول و تعالی ۹. نیروهای
تحولی ۱۰. مدیریت تغییر و تحول.

پایداری

۱. حفظ رسالت ۲. حفظ موجودیت ۳. حفظ سلامت ۴. حفظ عناصر اساسی هویت پاسداری
(۴,۱) حفظ اهداف و ارزش‌های انقلاب اسلامی ۴,۲ پرهیز از انحطاط هویتی ۵. عملکرد پایدار و
مستمر (دفاعی، امنیتی و ...) ۶. حفظ منش انقلابی و پرهیز از عادی شدن ۷. جلوگیری از انقطاع
نسلی ۸. عدم فرسودگی ۹. جانشین‌پرور و جوان‌گرا بر اساس اصل کارآمدی ۱۰. صبر بر سختی‌ها.

مقوله کارکردها: پاسداری از انقلاب و دستاوردهای آن

کارکرد اجتماعی

۱. استقرار حاکمیت قانون خدا ۲. ترسیم و تحقق آرمان انقلاب یا حیات طیبه الهی (۲,۱) عزت
ملی ۲,۲ استقلال ملی ۲,۳ پیش‌رانی معنویت‌گرا در علم جهانی ۲,۴ پیش‌رانی معنویت‌گرا در
تمدن جهانی ۲,۵ رفاه ۲,۶ عدالت ۲,۷ نشاط عمومی ۲,۸ نشاط کاری ۲,۹ شوق به کار ۲,۱۰ علم
و فناوری ۲,۱۱ معنویت ۲,۱۲ رحم ۲,۱۳ اخلاق اسلامی ۲,۱۴ سبک زندگی اسلامی ۲,۱۵ هدایت
جامعه به سوی الله ۲,۱۶ ترویج کفر به حاکمیت غیرخدا ۲,۱۷ ترسیم اصول اسلام و انقلاب در
سیاست داخلی و خارجی ۲,۱۸ ظلم‌ستیزی ۲,۱۹ توجه به علم نافع ۲,۲۰ پرهیز از علم غیرنافع ۳.
رشد استعدادها و زمینه‌های آن ۴. رشد تحقیقات و زمینه‌های آن ۵. تربیت نسل ۶. جامعه‌پروری به
ویژه نسل جوان تا بالاترین سطح ارزش‌ها و نوآوری‌ها ۷. صیانت و رشد اجتماعی با توسعه
فضاهای مجازی و فیزیکی مناسب (فکری، فرهنگی، علمی، تاریخی و هنری) ۸. یاری‌نیازمندان و

محرومان و محرومیت‌زدایی از آنان ۹. حفظ و رشد اقتدار اجتماعی ۱۰. خدمات امدادی با هماهنگی مراجع ذیربط ۱۱. خدمات آموزشی با هماهنگی مراجع ذیربط ۱۲. گسترش مسئولیت‌پذیری همگانی (۱۲،۱) جذب تمام اقشار در بسیج ۱۲،۲ گسترش رده‌های مقاومت بسیج ۱۳. ترویج امر به معروف و نهی از منکر ۱۴. بسیج رسانه‌ای انقلاب ۱۵. توجه به خانواده شهداء از جمله شهدای کم‌شهره‌تر ۱۶. حفظ آزادی ۱۷. جلب اعتماد عمومی ۱۸. جذب حداکثری مؤمنین انقلابی ۱۹. جلب حمایت مردمی ۲۰. حفظ پشتوانه مردمی انقلاب و سپاه ۲۱. الگوسازی جمهوری اسلامی در تحولات جهانی ۲۲. تشکیل تمدن نوین اسلامی ۲۳. گسترش قدرت جهان اسلام.

کارکرد فرهنگی

۱. تعظیم اسلام و شعائر الهی (۱،۱) معرفی و ترویج معنویت و اخلاق اسلامی به ویژه در نوجوانان و جوانان ۱،۲ تحکیم ارزش‌های انقلاب و فرهنگ جهاد و شهادت بر اساس اندیشه‌های انقلاب و ولایت فقیه به ویژه در نوجوانان و جوانان ۱،۳ نیت الهی در تبلیغات ۱،۴. ترویج ارتباط با روحانیت ۱،۵ حفظ فرهنگ عاشورا ۱،۶ صدور انقلاب ۱،۷ جهانی‌سازی گفتمان عدالت‌خواهی ۱،۸ جهانی‌سازی گفتمان معنویت‌گرایی ۲. پاسداری از اسلام و قرآن، اعتقادات و فرهنگ اسلامی و انقلابی ۳. تبلیغ اسلام در ایران و جهان ۴. توان‌مندسازی اجتماعی (اعتقادی، سیاسی، اخلاقی، نظامی، علمی، مهارتی، هنری و ...) به ویژه نوجوانان و جوانان ۵. طراحی مهندسی فرهنگی انقلاب اسلامی ۶. توسعه متوازن علم و ایمان ۷. توسعه هنر، ادبیات و شعر انقلاب اسلامی ۸. تولید محتوای انقلابی (فکری، فرهنگی، علمی، تاریخی و هنری) ۹. ترویج روحیه توان‌مندی، استقلال و خودکفایی به ویژه در نوجوانان و جوانان ۱۰. مانع روحیه تحقیر و تقلید به ویژه در تعلیم و تربیت ۱۱. پژوهش فرهنگی ۱۲. تحرک تبلیغاتی ۱۳. بصیرت‌افزایی ۱۴. تقویت تفکر انقلابی ۱۵. تبیین مسائل انقلاب ۱۶. زنده نگه داشتن نام و یاد شهداء (۱۶،۱) بیان و برجسته‌سازی نام و یاد شهداء در تاریخ مکتوب و شفاهی ۱۶،۲ توجه به همه شهداء ۱۷. عمق‌دهی فرهنگی (۱۷،۱) عمق‌دهی فکری و بصیرتی ۱۷،۲ عمق‌دهی آگاهی ۱۷،۳ عمق‌دهی شناختی ۱۷،۴ عمق‌دهی ایمانی ۱۷،۵ عمق‌دهی عملی).

کارکرد سیاسی

۱. صیانت از ارزش‌های الهی نظام ۲. مبارزه با فتنه‌ها ۳. ارتقای سیاسی بسیج ۴. صیانت از کارآمدی نظام و ارتقای آن ۵. تربیت و صادرات انسانی به دستگاه‌ها ۶. پایش نرم‌افزاری انقلاب و جمهوری اسلامی ۷. قطع دست خیانت‌کاران ۸. تبیین سیاسی ۹. انذار متین، مستدل و سودمند سیاسی ۱۰. پرهیز از مشتعل کردن فضا، جزئی‌نگری و واکنش‌های غیرضروری ۱۱. مبارزه با مظاهر اشرافی‌گری ۱۲. مبارزه با فساد ۱۳. مبارزه با تبعیض ۱۴. مبارزه با وادادگی ۱۵. مبارزه با استحاله نظام ۱۶. دیپلماسی عمومی.

کارکرد اقتصادی

۱. خدمات تولیدی با هماهنگی مراجع ذیربط ۲. خدمات سازندگی و زیربنایی با هماهنگی مراجع ذیربط ۳. کمک به تحقق اقتصاد مقاومتی (۳,۱) کمک به اصلاح الگوهای اقتصادی ۳,۲ کمک به رفع معضلات اقتصادی، پولی و مالی ۳,۳. مبارزه با قاچاق).

کارکرد دفاعی

۱. دفاع مسلحانه از انقلاب و دستاوردهای آن ۲. بازدارندگی کامل نظامی و دفاعی ۳. دفع خطر (۳,۱) شناسایی تهدید و دشمن ۳,۲ ناامن‌سازی موقعیت برای دشمن ۳,۳ ایجاد رعب در دشمن ۳,۴ ناامیدسازی دشمن ۳,۵ گرفتن جرأت از دشمن ۳,۶ دفع مستمر خطر) ۴. همکاری با ارتش در پاسداری از استقلال، تمامیت ارضی و نظام جمهوری اسلامی ایران ۵. دفاع همگانی (۵,۱) جلب مسئولیت و مشارکت همگانی ۵,۲ بسیج نظامی گسترده؛ ارتش بیست میلیونی ۵,۳ آموزش نظامی ۵,۴ انتقال دانش و تجارب رزمی و نظامی ۵,۵ آماده‌سازی و تجهیز همه‌جانبه آحاد مردم) ۶. دفاع راهبردی از استقلال و حاکمیت انقلاب ۷. پاسدار تمامیت ارضی کشور ۸. پاسدار نظام و منافع آن ۹. دفاع بازدارنده از مظلومین و مسلمین غیرمعارض با اسلام ۱۰. نجات مستضعفان ۱۱. مقابله با تهدیدات علیه انقلاب ۱۲. ایستادگی الهی در مقابل زورگویان ۱۳. مبارزه با دشمنان اسلام، انقلاب و بشریت به ویژه استکبار و مظهر کاملش آمریکا و عوامل آن ۱۴. توجه به ایمان؛ عامل اصلی پیروزی در جنگ نامتقارن ۱۵. پاسداری نامتقارن در مواقع لازم ۱۶. سازمان‌دهی هسته‌های مقاومت در جهان ۱۷. صیانت از عزم راسخ جمهوری اسلامی ۱۸. دفاع همه‌جانبه.

کارکرد امنیتی

۱. تأمین امنیت پایدار داخلی و خارجی ۲. توازن میان امنیت داخلی و خارجی ۳. پاسدار امنیت فیزیکی (۳,۱) مبارزه با عوامل مخل قانون، نظم و امنیت ۳,۲ هم‌افزایی امنیتی از طریق همکاری و هماهنگی با دیگر قوا و مردم ۳,۳ خلع سلاح غیرقانونی) ۴. پاسدار امنیت سیاسی (۴,۱) حفظ نظام ۴,۲ حفظ امنیت ملی ۴,۳ مبارزه قاطع و بازدارنده با براندازان و ضدانقلاب ۴,۴ حفاظت از مراکز و شخصیت‌های سیاسی، مذهبی، علمی و ... با همکاری مراجع ذیربط) ۵. پاسدار امنیت اجتماعی (۵,۱) حفظ حقوق و منافع مردم ۵,۲ جلوگیری از تفرقه و حفظ وحدت و انسجام سازمانی، میان قوا، ملی (میان ملت، میان ملت با نظام و میان اقوام) و بین‌المللی) ۶. پاسدار امنیت اعتقادی، فکری و فرهنگی ۷. پاسدار امنیت علمی ۸. پاسدار امنیت اقتصادی ۹. مبارزه با نفوذ نرم و سخت (۹,۱) اقتصادی ۹,۲ امنیتی ۹,۳ فکری و فرهنگی ۹,۴ سیاسی و اداری) ۱۰. امنیت‌بخشی همگانی (۱۰,۱) مقابله با جرائم مشهود بر اساس درخواست ضابطین یا نیاز ۱۰,۲ نظم و امنیت مردم محور) ۱۱. اطلاع‌رسانی به مردم ۱۲. تبیین و روشن‌گری ۱۳. پیش‌بینی و پیش‌گیری ۱۴. وحدت فرماندهی امنیتی ۱۵. عملیات روانی ۱۶. قطع حمایت‌ها از دشمن ۱۷. فعال و جهت‌دهنده ۱۸. بازدارندگی ۱۹. عمق‌بخشی راهبردی به امنیت داخلی و خارجی ۲۰. ایجاد احساس امنیت.

ب) گزارش کمی یافته‌ها

جدول ۳، وضعیت آماری مؤلفه‌های پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۳. وضعیت آماری مؤلفه‌های پژوهش

مضمین	فراوانی شاخص‌ها و زیرشاخص‌ها	مضمین	فراوانی شاخص‌ها و زیرشاخص‌ها	مضمین	فراوانی شاخص‌ها و زیرشاخص‌ها
عمل صالح	۵۵	توان‌مهندسازی	۶۸	چابکی	۸
جهادی	۱۶	تحول و تعالی	۱۹	استقلال	۷
ایمان	۱۴	راهبردی	۱۸	یکپارچگی	۷
معنویت	۱۴	اقتضایی	۱۶	پیش‌دستی	۷

جدول ۳. وضعیت آماری مؤلفه‌های پژوهش

مضامین	فراوانی شاخص‌ها و زیرشاخص‌ها	مضامین	فراوانی شاخص‌ها و زیرشاخص‌ها	مضامین	فراوانی شاخص‌ها و زیرشاخص‌ها
مردمی	۱۴	ارزش محوری	۱۴	وحدت فرماندهی	۵
استحکام	۱۲	نظام‌مندی	۱۲	تعامل	۵
عقلانیت	۱۱	یادگیری	۱۲	کارکرد اجتماعی	۴۳
معرفت	۸	پیچیدگی	۱۱	کارکرد امنیتی	۳۰
ولایت محوری	۵	پایداری	۱۱	کارکرد فرهنگی	۲۹
آگاهی	۵	تعهد	۱۰	کارکرد دفاعی	۲۷
وحدت	۵	رسالت محوری	۹	کارکرد سیاسی	۱۶
جهانی	۴	اشراف	۸	کارکرد اقتصادی	۵
ارزش‌ها: ۱۲ مضمون؛ ۱۶۳ شاخص و زیرشاخص		سازوکارها: ۱۸ مضمون؛ ۲۴۷ شاخص و زیرشاخص		کارکردها: ۶ مضمون؛ ۱۵۰ شاخص و زیرشاخص	
مجموع			۳ مقوله؛ ۳۶ مضمون؛ ۵۶۰ شاخص و زیرشاخص		

ج) الگوی سیستمی پژوهش

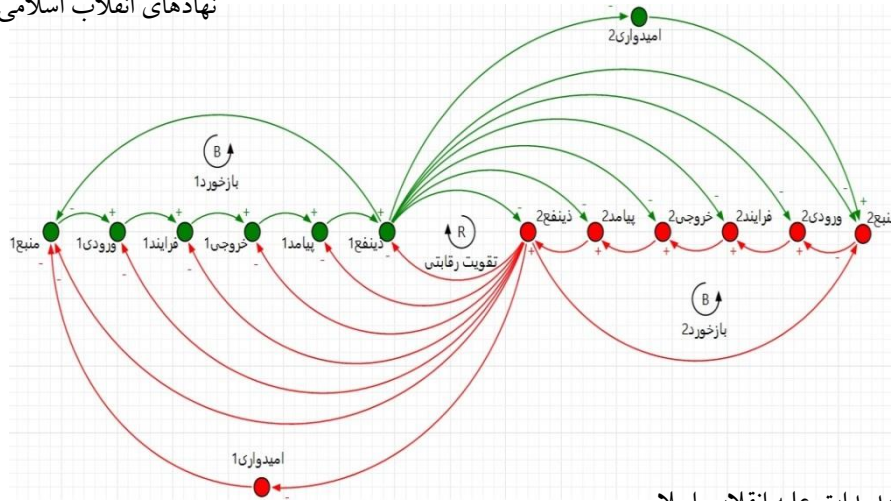
مطابق با شکل ۱، ارزش‌های انقلاب اسلامی، نهاد سازمانی کارآمد و پاسداری از انقلاب اسلامی، به ترتیب ورودی، فرایند و خروجی نهادهای انقلابی را تشکیل می‌دهند که از اسلام ناب محمدی نشأت گرفته، انقلاب را پشتیبانی می‌نمایند و با استفاده از چرخه بازخورد، تداوم و تعادل سیستم را میسر می‌سازند. محیط بیرونی متشکل از دوستان و فرصت‌ها و دشمنان و تهدیدات است که بر نهادهای انقلابی، تأثیر و تأثر دارند.

شکل ۱. الگوی سیستمی ویژگی‌های زمینه‌ای نهادهای انقلاب اسلامی

پویایی‌شناسی سیستم‌ها، دیدگاه و مجموعه‌ای از ابزارهای مفهومی به منظور درک ساختار و پویایی سیستم‌های پیچیده است (استرمن، ۲۰۰۰؛ ترجمه برارپور و همکاران، ۱۳۸۸: ۷). مدل‌سازان پویایی‌شناسی می‌کوشند مسئله را به صورت الگویی رفتاری در طول زمان نشان دهند (همان: ۱۵۱). مدل‌سازی یک مسئله و نه یک سیستم، استفاده از روش‌های و ابزارهای مکمل، آزمایش و اصلاح مداوم مدل، درک بازخوردها و پرهیز از جزئیات بسیار زیاد، از جمله اصول توسعه مدل‌های پویایی‌شناسی است (همان: ۱۳۸-۱۴۰).

نهادهای انقلاب اسلامی

تهدیدات علیه انقلاب اسلامی شکل ۲. پویایی‌های الگوی سیستمی پژوهش

شکل ۲، نگاهی پویایی‌شناسانه به الگوی سیستمی شکل ۱ در محیط AnyLogic 7.0.2 Professional است. بر این اساس، نمادهای شماره ۱ معرف نهادهای انقلاب اسلامی و نمادهای شماره ۲ معرف تهدیدات علیه انقلاب است. نهادهای انقلابی از یک سو با اقدامات ایجابی و تقویت زنجیره ارزش خود از منبع تا ذی نفع (بردارهای مثبت در سمت چپ تصویر) به تقویت انقلاب پرداخته و از سوی دیگر با اقدامات سلبی (بردارهای منفی در سمت راست تصویر) به تضعیف زنجیره تهدیدات پرداخته و بدین طریق، مجدداً خود را تقویت می‌کنند (چرخه R در میانه تصویر). همین جریان در طرف مقابل نیز وجود دارد. با تقویت انقلاب، انگیزه دشمن برای مقابله افزایش یافته (چرخه بازخورد ۲) و امیدواری او کاهش می‌یابد (متغیر امیدواری ۲). برآیند دو نیروی انگیزه و امیدواری (یا ناامیدی)، تعیین‌کننده دوام یا رفع تهدید است. بنابراین با تقویت انقلاب و عبور از آستانه آسیب‌پذیری در هر حوزه، تهدیدات آن حوزه کاهش می‌یابد. این جریان در طرف مقابل نیز وجود دارد. پیشینه پژوهشی، تحلیل پویایی‌شناسی فوق‌الذکر را تأیید می‌نماید که در این رابطه می‌توان به گزاره‌هایی همچون تقویت خود و عناصر درونی انقلاب، ترسیم و تحقق آرمان‌های ثابت انقلاب، خدمت‌رسانی و کمک به رشد و پیشرفت انقلاب، اطلاع‌رسانی، تبیین و روشن‌گری به عنوان اقدامات ایجابی و پرهیز از فرسودگی، ایستایی و پیر شدن، شناخت و دفع تهدیدات، مبارزه با فساد، مبارزه با استحاله نظام، شناخت دشمن و مبارزه با آن، قطع حمایت‌ها از دشمن، ناامن‌سازی

موقعیت برای دشمن و ناامیدسازی دشمن به عنوان اقدامات سلبی در پاسداری از شجره طیبه انقلاب اشاره کرد. همچنین، تغییرات سریع در دانش، فناوری و ابزارها، ایستایی، فتنه‌ها و دشمنی‌ها به ویژه دشمنی استکبار در ابعاد نرم، سخت و ترکیبی را می‌توان از جمله تهدیدات مطرح شده علیه انقلاب نام برد. از این رو، اتخاذ سازوکارهای ایجابی و سلبی هوش‌مندانه مبتنی بر پیچیدگی‌ها و پویایی‌های محیطی، ویژگی مهم نهادهای انقلاب اسلامی است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

۱. بر اساس یافته‌های حاصل از پژوهش، «ارزش‌ها»، «سازوکارها» و «کارکردها»، مقوله‌های تشکیل‌دهنده ویژگی‌های زمینه‌ای نهادهای انقلاب اسلامی هستند. ارزش‌ها، هسته محوری نهادها و مشتمل بر ارزش‌های انقلاب اسلامی یعنی اسلام ناب و تبلور یافته در انقلاب اسلامی است. سازوکارها، معرف نهاد سازمانی کارآمدی است که به منظور تحقق اهداف متعالی خود، رشد و سامان می‌یابد. کارکرد نهادها نیز، پاسداری از انقلاب اسلامی تحت منویات ولایت است. بر این اساس، جریان میان ارزش‌ها، سازوکارها و کارکردها به مثابه جریان ورودی، فرایند و خروجی، الگوی سیستمی نهادهای انقلاب اسلامی را شکل می‌دهد.

۲. محور ارزش‌ها: در این محور، «عمل صالح» با ۵۵ زیرمؤلفه، بیش‌ترین جزئیات را به خود اختصاص داده که نشان‌دهنده اهمیت تعریف و شاخص‌سازی دقیق این مضمون در فرایند جذب، آموزش، نگه‌داشت و پایان خدمت است و پس از آن، مضمون «جهادی» بیش‌ترین جزئیات را به خود اختصاص داده است. «ولایت‌مداری»، «آگاهی»، «وحدت» و «جهانی» نیز، کم‌ترین زیرمؤلفه را به خود اختصاص داده‌اند.

۳. محور سازوکارها: مضمون «توان‌مندسازی» با ۶۸ زیرمؤلفه و پس از آن، مضامین «تحول و تعالی»، «راهبردی» و «اقتضایی»، بیش‌ترین جزئیات را به خود اختصاص داده‌اند که اهمیت تعریف و شاخص‌سازی دقیق حوزه‌های توان‌مندسازی، تحول و تعالی، نگرش و مدیریت راهبردی، و انطباق‌پذیری را در نهادها یادآور می‌سازد. «وحدت فرماندهی» و «تعامل» نیز، کم‌ترین اجزاء را به خود اختصاص داده‌اند.

۴. محور کارکردها: کارکردهای اجتماعی و امنیتی با ۴۳ و ۳۰ زیرمؤلفه، بیش‌ترین و کارکردهای سیاسی و اقتصادی با ۱۶ و ۵ زیرمؤلفه، کم‌ترین جزئیات را به خود اختصاص داده‌اند. پاسداری از انقلاب و دستاوردهای آن از طریق رصد همه‌جانبه عرصه‌های انقلاب اسلامی، آماده‌به‌کاری و اقدام به هنگام در آن‌ها ضمن تفکیک وظایف با دستگاه‌ها و یکپارچه با سیاست‌های کلان، قوانین و اسناد بالادستی تحت منویات ولایت فقیه، محور مشترک کارکردها محسوب می‌شود. بنابراین، نهادهای انقلابی باید با پرهیز از رویکرد ایستا و تک‌مأموریتی مرسوم فضای اداری و قابلیت‌سازی چندمنظوره و چندبعدی، در برابر نیازهای مختلف انقلاب اسلامی از جمله در عرصه‌های سیاسی و اقتصادی، دارای الگوی رصد، آماده‌به‌کاری و اقدام باشند.

۵. محور منابع: اسلام ناب محمدی یعنی قرآن و اهل بیت عصمت و طهارت، مکتب عاشورا، امام راحل، ولایت فقیه، ائمه جمعه، علماء و روحانیت آگاه و بیدار، پیش‌کسوتان جهاد و شهادت و عقل و علم توحیدی.

۶. محور ذی‌نفعان: انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن از جمله نظام مقدس جمهوری اسلامی، کشور، منطقه، محور مقاومت، مسلمین و مستضعفین غیرمعارض و بشریت در جغرافیای محلی تا جهانی. ۷. محور بازخورد: توجه دائمی به نظارت خدا و نظارت اولیاء خدا، توجه به رضایت‌مندی و اعتماد مردم، واکنش دوستان، تحرک دشمنان و ارزیابی عملکرد، از جمله بازخوردهای نهادهای انقلاب اسلامی هستند.

۸. محور مرز: اسلامی و انقلابی بودن، مرز تمایز نهادهای انقلاب اسلامی از دیگر گونه‌های ارزشی و عقیدتی است. نهاد ماندن و سازمان‌دهی کارآمد، مرز تمایز این نهادها از دیگر گونه‌های تشکیلاتی است. پاسداری از انقلاب و دستاوردهای آن در برابر تهدیدات علیه انقلاب نیز، مرز وظایف این نهادها است.

۹. محور محیط بیرونی: دوستان و فرصت‌ها از جمله محور مقاومت، شرکاء، همکاران، دیگر نهادها و دستگاه‌ها، و نیز دشمنان و تهدیدات به ویژه استکبار و مظهر کاملش آمریکا و عوامل آن.

۱۰. تأکیدات حضرت امام خامنه‌ای مبنی بر اهمیت تبلور ارزش‌ها در روش‌ها، نشان‌دهنده اهمیت بالای سازوکارهای بومی و اقتضایی، متناسب با ارزش‌ها و کارکردهای ویژه نهادهای انقلابی است. در

این زمینه، توجه به پیامدهای سازوکارهای پیشین و آزمایش سازوکارهای بومی و جدید، می تواند راهگشا باشد.

۱۱. مطابق با تحلیل پویایی شناسی مسئله، اتخاذ سازوکارهای ایجابی و سلبی هوش مندانانه مبتنی بر پیچیدگی ها و پویایی های محیطی به منظور تقویت انقلاب و محافظت از آن در برابر تهدیدات، شرط مهم پاسداری از انقلاب است.

۱۲. بررسی ها حاکی از آن است که تاکنون، پژوهشی جامع پیرامون ویژگی های زمینه ای نهادهای انقلاب اسلامی که برگرفته از ادبیات موضوعی و مبتنی بر نگرش سیستمی باشد، ارائه نشده است. پژوهش حاضر کوشیده است تا با توجه به نقش بی بدیل نهادها در حفظ و پیشبرد انقلاب اسلامی، مفاهیمی روشن و پیشرفته از ویژگی های زمینه ای نهادهای انقلاب اسلامی را بر اساس دیدگاه بنیان گذار کبیر انقلاب و رهبر معظم انقلاب، قوانین و مقررات و مطالعات مرتبط ارائه نماید و افقی نو پیش روی دست اندرکاران نهادهای انقلاب اسلامی، دیگر نهادها و سازمانها و پژوهش گران بگشاید.

پیشنهاد می شود که:

سازوکارهای تحقق الگو، فرصت ها و چالش های پیش رو به ویژه سازوکارهای حکمرانی، بررسی گردد.

نهادها و دستگاهها ضمن شناخت ویژگی های بنیادین خود، به اقتباس از یافته های پژوهش پردازند. ارتباط درونی میان مضامین ورودی، فرایند و خروجی، به روش ساختاری تفسیری مدل سازی گردد.

فهرست منابع

- احمدی، محمدرضا (۱۳۸۶)، بررسی نقش سپاه در تثبیت نظام و مقابله با بحران‌ها، پیام، ش ۸۳: ۱۷-۲۸.
- اساسنامه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (۱۳۶۸)، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۰/۲۹ از وبسایت مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی: <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/90595>
- استرمن، جان د (۲۰۰۰)، پویایی‌شناسی کسب‌وکار: تفکر سیستمی و مدل‌سازی برای جهانی پیچیده، ترجمه کوروش برارپور، پریسا موسوی اهرنجانی، بنفشه بهزاد، مرضیه امامی، لاله رضایی‌عدل و حسن فغانی با مقدمه علینقی مشایخی، تهران، ایران: سمت، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی.
- اسکندری، مجتبی (۱۳۹۱)، ویژگی‌های نهادی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و راهکارهای تقویت آن، مجموعه مقالات همایش نهادگرایی، سپاه و انقلاب اسلامی: مبانی، رویکردها، چالش‌ها و راهبردها، ۶۵-۹۲، انتشارات مرکز راهبردی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
- اسکندری، مجتبی؛ ثمنی، اسماعیل (۱۳۹۱)، طراحی و تبیین الگوی پیروی در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از منظر امام خمینی (ره) و امام خامنه‌ای (مدظله)، مدیریت اسلامی، س ۲۰، ش ۱: ۳۹-۶۰.
- آقانظری، حسن (۱۳۹۵)، تبیین چیستی نهاد و استلزامات آن در علوم اجتماعی، روش‌شناسی علوم انسانی، س ۲۲، ش ۱: ۱۴۳-۱۵۷.
- اکبری، محمود؛ حق‌گو، جواد (۱۳۹۵)، جایگاه فقهی - حقوقی ورود سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به عرصه فرهنگی در راستای تحقق رسالت پاسداری، پژوهش‌های انقلاب اسلامی، ش ۱۹: ۶۱-۸۰.
- امام خامنه‌ای مد ظله العالی (۱۳۶۸)، بیانات در دیدار نماینده ولی‌فقیه و مسئولان دفاتر حوزه نمایندگی ولی‌فقیه در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۰/۲۹ از وبسایت دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2258>
- امام خامنه‌ای مد ظله العالی (۱۳۶۹)، بیانات در دیدار با فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و رؤسای دفاتر نمایندگی ولی‌فقیه، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۰/۲۹ از وبسایت پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری: <https://www.leader.ir/fa/speech/360/www.leader.ir>
- امام خامنه‌ای مد ظله العالی (۱۳۹۰)، بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۰/۲۹ از وبسایت دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=24033>
- امام خامنه‌ای مد ظله العالی (۱۳۹۲)، بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۰/۲۹ از وبسایت دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=24033>

امام خامنه‌ای مد ظله العالی (۱۳۹۴)، بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۰/۲۹ از وبسایت دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=30791>

امام خامنه‌ای مد ظله العالی (۱۳۹۴)، بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و خانواده‌های آنان، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۱/۰۹ از وبسایت دفتر حفظ و نشر آثار

حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=31024>

امام خامنه‌ای مد ظله العالی (۱۳۹۵)، دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با رهبر انقلاب، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۰/۲۹ از وبسایت دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای:

<https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=34389>

امام خامنه‌ای مد ظله العالی (۱۳۹۵)، گزیده‌ای از بیانات در دیدار جمعی از پاسداران سپاه حفاظت ولی‌امر و خانواده‌های آنان، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۱/۰۹ از وبسایت دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله

العظمی خامنه‌ای: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=34189>

امام خامنه‌ای مد ظله العالی (۱۳۹۸)، بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۰/۲۹ از وبسایت دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=12857>

امام خمینی رحمت الله علیه (۱۳۵۸-۱۳۶۸)، صحیفه امام، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۰/۲۹ از وبسایت موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س): <http://www.imam-khomeini.ir/fa/page/210/?kind=279>

ایروانی، محمدجواد (۱۳۹۱)، طراحی مفهومی الگوی استخراج ویژگی‌های نهادی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مجموعه مقالات همایش نهادگرایی، سپاه و انقلاب اسلامی: مبانی، رویکردها، چالش‌ها و راهبردها، ۲۶۱-۲۷۶، انتشارات مرکز راهبردی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

آیین‌نامه انضباطی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۱)، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۰/۲۹ از وبسایت شناس‌نامه: <yun.ir/x4p5ub>

برزنونی، محمدعلی (۱۳۹۱)، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، به سوی سازمانی نهادی با مدیریتی جهادی، مجموعه مقالات همایش نهادگرایی، سپاه و انقلاب اسلامی: مبانی، رویکردها، چالش‌ها و راهبردها، ۹۳-۱۴۰، انتشارات مرکز راهبردی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

پایگاه خبری-تحلیلی مشرق‌نیوز (۱۳۹۳)، فرازهایی از فرمایشات امام خمینی (ره) و رهبر معظم انقلاب در مورد سپاه پاسداران، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۰/۲۹ از وبسایت پایگاه خبری-تحلیلی مشرق‌نیوز:

<yun.ir/4vfcg4>

تولایی، محمد (۱۳۹۱)، تحول و تعالی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، حصون، ش ۳۵: ۴-۱۹.

- تولایی، محمد؛ محمدنژاد، سیدمهرعلی (۱۳۹۵)، *مدیریت تحول و تعالی (مطالعه موردی: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی)*، تهران، ایران: دانشگاه جامع امام حسین علیه‌السلام.
- جوانی، ید الله (۱۳۸۷)، *سپاه رسالت محور (وظایف و مأموریت‌ها در حوزه‌های گوناگون نظامی، امنیتی و فرهنگی، قلمروهای ممنوعه، قلمروهای مجاز و تکلیفی)*، پیام، ش ۸۸: ۱۰۴-۱۱۹.
- جعفری، محمد علی (۱۳۹۰)، *سخنرانی سردار سرلشکر پاسدار محمد علی جعفری فرمانده محترم کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (همایش شایستگی های پاسداری)*، حصون، ش ۳۴: ۶-۱۸.
- جعفری، محمد علی (۱۳۹۵)، *سخنرانی فرمانده محترم کل سپاه پاسداران، دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با رهبر انقلاب*، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۰/۲۹ از وبسایت دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای: <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=34389>
- حافظی قهستانی، محمدصادق (۱۳۹۵)، *راهکارهای سپاه پاسداران در جهت تأمین امنیت جمهوری اسلامی ایران، دومین همایش ملی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی، قم، ایران.*
- حسینی، حسین؛ علیی، محمدولی؛ یوسفی، جعفر (۱۳۹۵)، *عملیات روانی دشمن علیه مأموریت‌های فرهنگی - اجتماعی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، پژوهش‌های حفاظتی - امنیتی دانشگاه جامع امام حسین علیه-السلام*، س ۵، ش ۱: ۴۱-۵۳.
- خان‌احمدی، اسماعیل؛ خبیری، سپهر (۱۳۹۹)، *راهبردهای نفوذ استخبار و نقش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در مقابله با آن‌ها، تربیت پاسدار انقلاب اسلامی*، ش ۱۹: ۳۵-۶۲.
- خبیرگزاری دفاع‌پرس (۱۳۹۶)، *ویژگی‌های پاسدار انقلاب از منظر رهبر انقلاب*، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۰/۲۹ از وبسایت دفاع‌پرس: yun.ir/5z7y4a
- داداشی، فتاح (۱۳۹۹)، *نقش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در تأمین امنیت و اقتدار کشور، دومین همایش ملی امنیت اقتدار و پیشرفت، تهران، ایران.*
- دانایی‌فرد، حسن؛ الوانی، مهدی؛ آذر، عادل (۱۳۹۲)، *روش‌شناسی پژوهش‌های کیفی در مدیریت: رویکردی جامع*، تهران، ایران: صفار.
- رضائیان، علی (۱۳۷۹)، *مبانی سازمان و مدیریت*، تهران، ایران: سمت.
- زین‌الدینی، مجید (۱۳۹۶)، *صداقت سازمانی در سپاه پاسداران در گفتمان امامین انقلاب اسلامی، مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی*، ش ۲۸: ۱۷۹-۲۰۸.
- زین‌الدینی، مجید؛ داوودی، محمد (۱۳۹۷)، *الگوی صداقت سازمانی در یکی از نهادهای انقلابی از منظر رهبران ج.ا.ا. اسلام و مدیریت*، س ۷، ش ۲: ۷۵-۹۹.
- زمانی محبوب، حبیب (۱۳۸۸)، *شاخص‌های فرهنگ پاسداری، حصون*، ش ۲۱: ۱۰۰-۱۱۵.

ساعده، محمدجعفر (۱۳۸۶)، پیشگیری از وقوع جرم و کارکرد بسیج در تضمین امنیت اجتماعی، *مطالعات بسیج*، ش ۳۴: ۷۳-۱۰۶.

شهمیری، مجتبی (۱۳۸۷)، تحول سازمانی ضرورت حال و آینده سپاه، *مریان*، ش ۲۷: ۱۳۲-۱۵۳.
شیخی، عبدالمجید؛ مولوی، شهلا (۱۳۹۱)، پدیده نهادگرایی، نهادهای انقلاب اسلامی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، *مجموعه مقالات همایش نهادگرایی، سپاه و انقلاب اسلامی: مبانی، رویکردها، چالش‌ها و راهبردها*، ۳۳۳-۳۷۱، انتشارات مرکز راهبردی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

طاهری، اسحاق (۱۳۸۸)، سپاه پاسداران از منظر امام خمینی (ره)، *حصون*، ش ۲۱: ۹۵-۹۹.
عابدی جعفری، حسن؛ تسلیمی، محمدسعید؛ فقیهی، ابوالحسن؛ شیخزاده، محمد (۱۳۹۰)، تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی، *اندیشه مدیریت راهبردی (اندیشه مدیریت)*، س ۵، ش ۲: ۱۵۱ - ۱۹۸.

عبدالملکی، هادی؛ احمدوند، علی محمد (۱۳۹۲)، نقش بسیج سازندگی در امنیت پایدار، *مطالعات راهبردی بسیج*، س ۱۶، ش ۳: ۱۱۵-۱۴۷.

عظیمی شوشتری، عباسعلی (۱۳۹۰)، جایگاه سپاه در ساختار سیاسی نظام، *حصون*، ش ۲۹: ۵۷-۶۹.
فروزنده، لطف‌الله؛ شمس دولت‌آبادی، سید محمودرضا؛ ایروانی، محمدجواد؛ رضایی، سیاوش (۱۳۹۹)، ارائه الگوی نهادسازی در انقلاب اسلامی بر اساس گفتمان امام و رهبری، *مطالعات دفاعی استراتژیک*، ش ۷۹: ۱۷۷-۱۵۳.

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۶۸)، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۰/۲۹ از وبسایت مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی: https://rc.majlis.ir/fa/content/iran_constitution

قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (۱۳۷۰)، گرفته شده در ۱۴۰۰/۱۰/۹ از وبسایت مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی: <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/91961>

گروه رسانه‌ای نوید شاهد (۱۴۰۱)، *جایگاه سپاه پاسداران در کلام مقام معظم رهبری + اینفوگرافیک*، گرفته شده در ۱۴۰۱/۰۲/۰۳ از وبسایت پایگاه اطلاع‌رسانی فرهنگ ایثار و شهادت: yun.ir/ebff3
محمد میسی، نادر (۱۳۹۶)، *سپاه پاسداران انقلاب اسلامی*، اهواز، ایران: پژوهندگان راه دانش.

محمدنژاد، سیده‌مهرعلی (۱۳۹۷)، *نهاد و نهادگرایی (مطالعه موردی: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی)*، تهران، ایران: دانشگاه جامع امام حسین علیه‌السلام.

مظفری، آیت (۱۳۸۸)، *باورهای اساسی پاسداران در دفاع مقدس*، *حصون*، ش ۲۱: ۶۴-۸۰.
نادری فارسانی، سیاوش (۱۳۹۱)، *سپاه پاسداران انقلاب اسلامی؛ تنگناهای نهادی و سازمانی، مجموعه مقالات همایش نهادگرایی، سپاه و انقلاب اسلامی: مبانی، رویکردها، چالش‌ها و راهبردها*، ۲۹۷-۳۳۲، انتشارات مرکز راهبردی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

- ناظمی اردکانی، مهدی؛ یزدانی، حشمت‌الله (۱۳۹۹)، کارکردهای نظام فرهنگی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، *مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی*، س ۴، ش ۲: ۱۹۱-۲۲۲.
- نظری‌پور، مهدی (۱۳۸۶)، جایگاه نیروهای مسلح در نظام جمهوری اسلامی، *حصون*، ش ۱۱: ۱۳۶-۱۶۲.
- نیکوکار، غلامحسین؛ سلطانی، محمدرضا؛ نیاوند، عباس (۱۳۹۲)، طراحی الگوی بومی شناخت و سنجش فرهنگ سازمانی سازمان‌های نظامی و انتظامی جمهوری اسلامی ایران، *مدیریت دولتی*، س ۵، ش ۳: ۱۴۳-۱۶۳.
- Fartash, K., & Sadabadai, A. A (2019), Institutions and Their Influence on Science and Technology Development. *Journal of Science & Technology Policy*, Vol 11, No 2: 239-253. {In Persian}.
- Haynes, Kathryn (2017), Reflexivity in Accounting Research, *Handbook on Qualitative Accounting Research Methods*, Routledge.
- Momeni, F (2009), Achilles Heel of Development. *Economy and Society*, Vol 6, No 19-20: 257-292. {In Persian}.

